

-שמור-

האלוף משה (מוסיק) גדרון – מהפלמ"ח לקשר"ר ועד לראש אכ"א

מנחים:

אלוף (מיל') שלמה ענבר
אל"מ (מיל') דוקטור יעקב בעל-שם

מגישות:

סג"ם ליבי דוד זאדה
סג"ם נטע איל
סג"ם יובל יקר

- שמור -

תוכן עניינים:

- מבוא.....3
- פתח דבר.....4
- תקציר.....5
- פרק ראשון- איך הכל התחיל?.....7
- פרק שני- מפקד בה"ד 7.....11
- פרק שלישי- משה גדרון עומד בראש חיל הקשר.....14
- פרק רביעי- הנקודה בה החיים משתנים.....20
- פרק חמישי- התפקיד במשרד הביטחון.....23
- פרק שישי- האישה שלצדו.....26
- סיכום.....28
- שיטת מחקר.....30
- ביבליוגרפיה.....31
- נספחים.....32

- שמור -

מבוא :

עבודת מורשת זו עוסקת באלוף משה (מוסיק) גדרון ז"ל. מטרת העבודה הינה הנצחת מורשתו של משה גדרון, תוך סקירת רצף חייו ותקופותיו השונות, שהחלו מהיותו גדעוני ועד למינויו כקשר"ר ולאחר מכן כראש אכ"א, פועלו והמורשת הענפה שהשאיר אחריו.

העבודה מחולקת לשישה פרקים העוסקים בתקופות בחייו של משה גדרון לפי סדר כרונולוגי. הפרק השישי והאחרון עוסק באשתו של משה גדרון, תמר גדרון ז"ל, אשר מהווה חלק בלתי נפרד שהשפיע רבות על מסלול חייו.

בתוך מסלול חייו, בחרנו להתמקד בתקופה בה משה גדרון כיהן כקשר"ר. פרק זה עומד בסימן מלחמת ששת הימים, תקופה שאחריה הכניס שינויים משמעותיים ונרחבים לחיל (פרק שלישי).

כותבות העבודה מביעות את רוח התקופות והזמנים, מציגות את קורות חייו, מתארות את אישיותו בנוף תקופות חייו השונות ואת פועלו הצבאי בדגש על המורשת שהשאיר אחריו בחיל ובצבא בכלל. במסגרת העבודה רואיינו אנשים שונים שהיו קרובים למשה גדרון, בני משפחה, עמיתים לעבודה וחברים שסיפקו מידע וסיפורים שונים מכל תקופות חייו.

לאורך העבודה נוכחנו לדעת כי פעולותיו ומעשיו של מוסיק הושפעו מהרקע שלו, מהמקום והתקופה בה גדל, וכפי שאמר האלוף (מיל') שלמה ענבר "הרקע שאדם חי והתחנך בצילו משפיע עליו גם בבגרותו". גדרון ספג את האווירה וההווה, התחנך והתעצב בהתאם לסביבתו וכן בעתיד עיצב רבים ואחרים שבאו איתו במגע, בייחוד כמפקד.

אומרים כי "אדם הוא נוף מולדתו" – ואכן, משה (מוסיק) גדרון הוא נוף תקופתו.

- שמור -

פתח דבר:

בעבודה נטלו חלק מספר אנשים אשר מגיעה להם הערכה והוקרה:

אלוף (מיל') שלמה ענבר - נשיא עמותת המורשת לחיל הקשר והתקשוב. תרם מהידע הרב שלו ומההיכרות האישית עם משה גדרון, והכווין אותנו לעיסוק בתכנים הרלוונטיים ובכתיבת מבנה העבודה.

אל"ם (מיל') ד"ר יעקב בעל שם – מנחה העבודה, אשר היה שותף פעיל בתכנון מבנה העבודה ואיסוף התוכן הנדרש לכתיבתה בעזרת הכוונת הצוות לתכנים הרלוונטיים ביותר. בנוסף, יעקב בעל שם סיפק לנו מידע על משה גדרון וקישר אותנו לאנשי קשר שונים שראינו במסגרת העבודה.

רס"ן (מיל') אבי גולן - מרכז הועדה, סייע באיתור אנשי קשר רלוונטיים לעבודה.

סא"ל (מיל') דני מתודי - מנהל המרמ"ק אשר הפנה אותנו לאנשים שונים לטובת הראיונות שביצענו, עזר והכווין בחיפוש החומר.

במהלך העבודה חוזק הקשר החילי והגאוה התקשובית של הצוערות והצוערים עם חיל התקשוב.

אין ספק שהוגברה המודעות לחשיבות חיל הקשר והתקשוב בכלל ולכתיבת עבודות המורשת בפרט.

בנוסף, זכינו אנו, צוערות המורשת לפגוש אנשים מיוחדים וגדולים מתולדות החיל, לשמוע את סיפוריהם וללמוד מהם רבות גם על החיל וגם על החיים בכלל.

- שמור -

תקציר:

משה (מוסיק) גדרון, שנולד בשם משה גורדון בת"א בשנת 1925 גדל בשכונת פועלים, בשיכון עובדים בצפון תל אביב. הוא התגייס לפלמ"ח בהגיעו לגיל 17, הוכשר כאלחוטן מורס והכיר את תמר הוז, אשתו לעתיד, שהייתה ממשפחת הוז (בתו של דב הוז). האווירה ששררה בבית בו גדל והחיים בסביבה של מנהיגים, היוו גורם משפיע בבחירות שעשה. האווירה בביתו והדמויות המעצבות בחיקן גדל גרמו לו לרצות להגיע רחוק.

לאחר מלחמת העצמאות משה גדרון שימש כקצין קשר בדרגת סרן של חטיבת יפתח (1948-1949) ושירת במכללה לפיקוד ומטה, כמדריך בדרגת רס"ן (1950-1952).

בשנים 1952-1953 שימש כמפקד בית הספר הארצי לקשר ועסק בעיצוב דור החיילים ומפקדי העתיד. במהלך ביצוע תפקיד זה עסק בפיתוח שלושה תחומים מרכזיים - צופן, קשר רדיו וקשר קווי. בנוסף, באותה התקופה נכתבה תורת הקשר המודרנית.

לאחר תפקיד זה שירת כמק"פ פיקוד מרכז (1953), מק"פ פיקוד דרום (1953-1954), מג"ד בגדוד הקשר הפיקודי 373 (1954) וכרע"ן מבצעים במקשר"ר (1954-1956).

תקופת כהונתו של משה גדרון כקשר"ר הייתה בסימן מלחמת ששת הימים. משה גדרון הורה על דממת אלחוט שמשמעותה דממת רדיו מוחלטת עד תחילת הלחימה. בעקבות כך נזכר מוסיק כמנהיג אמיץ אשר הביא את החיל למוכנות מלאה ללחימה, בניגוד לשאר החילות. בנוסף, לאחר המלחמה התרחבו משמעותית גבולותיה של מדינת ישראל, ולשם שליטה על שטחים אלה נבחן ונרכש בהוראתו של משה גדרון ציוד קשר חדיש:

- מכשירי GRC
- מערכות אלחוטיות המבוססות על טכנולוגיית ה"טרופו"
- מערכות סטטיות
- מערכות אלקטרוניות שהותקנו אשר איפשרו זיהוי מטרות
- הטמעת מערכות הצפנה והסתרת דיבור
- מערכות ל"א חדשות

לאחר אובדן הבן אילן במלחמת יום הכיפורים, שב מוסיק לצה"ל והתמנה כראש אגף כוח אדם.

במהלך כהונתו גדרון הגדיר את מהות התפקיד מחדש ופעל להכנסת שינויים רבים:

- שינוי אופן ההתנהלות בתפקיד עם עמיתים.

- עיגון התפקיד כתפקיד צבאי בלבד.

בתפקידו האחרון שירת מוסיק כמבקר מערכת הביטחון, תפקיד שעסק בו בעת בביטחון צבאי וביטחון המדינה.

מנכ"ל לתפקידו הפורמאלי, מוסיק הוסיף וסייע בעיצוב והדרכת האלופים החדשים במטה הכללי.

- שמור -

הפרק האחרון בעבודה עוסק בתמר גדרון, אשתו של משה גדרון, דמות משמעותית ובלתי נפרדת מחייו. תמר גדלה למשפחה מפורסמת וחשובה, משפחת שרת, אליה הצטרף בהמשך מוסיק וצמח גם הוא ברקע האווירה המיוחדת והאצילית. הפרק מתאר את חיי הזוגיות, המשפחה וההתמודדות המשפחתית עם הקריירה הצבאית של מוסיק.

פרק ראשון :

איך הכול התחיל?

מוסיקה הנשר

התקופה היא תקופת העלייה הרביעית, שהתחילה בשנת 1924 ונמשכה עד שנת 1929. במהלך גל העלייה הרביעי עלו לארץ כשבעים אלף עולים. אוכלוסיית העלייה הרביעית הורכבה ברובה ממשפחות בנות המעמד הבינוני, שעזבו את פולין בשל המצב הכלכלי הקשה. בין העולים נמנו גם פועלים רבים שעסקו בעבודת כפיים במושבים ובערים. תרומתה המרכזית של העלייה הרביעית הייתה בפיתוח היישוב העירוני בארץ, בעיקר של העיר תל אביב. בנוסף, העולים הקימו מספר מושבות חקלאיות כגון כפר גנים, גת רימון, מגדאל, רמתיים ועוד.

משה גדרון, "מוסיק" כפי שמכנים אותו ידידיו, נולד בשם משה גורדון, בשנת 1925 בישראל, כשנה לאחר תחילת העלייה. מוסיק נולד אל תוך תקופת גל עלייה זה וגדל בסביבה של פיתוח, בשכונת פועלים, שיכון עובדים בצפון תל אביב, שם התגורר יחד עם משפחתו.

התקופה היא תקופת הצנע- תקופה שונה בתכלית מהתקופה המוכרת לנו כיום. באותה התקופה תל אביב הורכבה משלוש קבוצות של תושבים:

- חלוצים/פועלים שהתרכזו בשיכונים בצד הצפון מזרחי (אשר מהם יצאו מנהיגי היישוב).
- עולים חוקיים ובלתי חוקיים מפולניה, ליטה, מזרח אירופה ועוד (אשר תרמו להתפתחות הכלכלית של העיר).
- הבוהמה הבורגנית.

מוסיק ומשפחתו השתייכו לקבוצה הראשונה, קבוצת החלוצים/פועלים שהתרכזו בשיכונים בצפון תל אביב. הרקע שאדם חי והתחנך בו משפיע עליו גם בבגרותו. ואכן, בהמשך נראה כי פעולותיו וחיייו של מוסיק הושפעו מהרקע, המקום והתקופה בה גדל. מוסיק ספג את האווירה, ההווה, והתעצב בהתאם לסביבתו. יתראה מזאת, בעתיד יעצב אחרים שבאו איתו במגע, בייחוד כמפקד. "אדם הוא נוף מולדתו"-משה גדרון הוא נוף תקופתו.

השלטון באותה תקופה, טרם קום המדינה, הוא שלטון בריטי. לאחר כיבוש א"י על ידי הבריטים, בשנת 1918, סברו רבים כי ניתן לסמוך על השלטון הבריטי וכי אין עוד צורך בהגנה עברית, אולם פעילות ערבית שהייתה מלווה בהסתה לאומית

קיצונית טפחה על פניהם. באמצע יוני 1920, התכנסה בקבוצת כנרת ועידה של מפלגת מוסיק ובעלי השליטה ב"ההגנה" ויכוחים רבים התקבלה החלטה לפזר את "השומר" ולהקים ארגון חדש – "ההגנה". הוחלט כי ארגון "ההגנה" יהיה ארגון עממי בהיקף נרחב, כדי שיוכל להתמודד עם האיום הנשקף מצד

הערבים. מטרת הארגון הייתה להוות כוח צבאי עממי גדול, הכולל כל גבר ואישה הכשירים לשירות הכפוף למרות מוסדות היישוב היהודי בארץ ישראל. וכך, ההגנה הפכה מארגון הגנה מקומי על היישוב להגנה ניידת – הכוחות הניידים הראשונים.

בשנת 1936, פרץ המרד הערבי הגדול נגד העלייה הציונית. באותם הימים משה גדרון הוא צעיר בן 10, שהתחיל להתרשם מהמצב בארץ ולהבין את הצורך להגן עליה.

ביוני 1938, פלוגות הלילה המיוחדות פעלו כנגד המרד הערבי, ביוזמתו של אורד צ'רלס וינגייט, שהיה אז קצין מודיעין חטיבתי של חטיבה 16 בצבא הבריטי, שפעלה בצפון ארץ ישראל.

עם פרוץ מלחמת העולם השנייה בשנת 1939, היישוב סייע לבריטים ששלטו בארץ. ארגון הסיוע נקרא הפלמ"ח (פלוגת המחץ של ההגנה). הפלמ"ח היה מצד אחד צבא עממי של שליחות, אשר כלכל את עצמו בעבודה בקיבוצים, ומצד שני כלל אימונים ופעילויות. לפלמ"ח התגייסו נשים וגברים כאחד. בנוסף, התקופה הייתה מאופיינת בהתנדבות במסגרת הנוער על מנת לסכל סכנות במסגרת היישוב. מחברי ההגנה והפלמ"ח התמנתה הנהגת היישוב וצמחה קבוצת החלוצים/פועלים שגדלו בשיכונים בצפון תל אביב, וביניהם מוסיק.

בשנת 1942, בהגיעו לגיל 17, מוסיק התגייס לפלמ"ח, הוכשר בקיבוץ שפיים כאלחוטן מורס (בקורס הראשון שהועבר בחיל). לאחר מכן, הוא שימש כאלחוטן בנגב, בשירות מוביל המים ואבטחת התחבורה. הכשרתו של מוסיק, וכמוהו לוחמים נוספים שעברו הכשרות כאלחוטני מורס, הייתה תוספת מקצועית לתפקידם כלוחמים. הכשרה זו היוותה בסיס לשיבוץם בתפקידים מגוונים, במקומות שונים ובייחוד בתפקידים בחו"ל שדרשו מקצועיות בתחום הקשר.

כאשר הגיע תורם של אלחוטני המורס ששרתו בפלמ"ח לשמש כגידעונים בחו"ל – אלחוטנים בספינות ההעפלה, נשלח מוסיק בתחילת שנת 1946 למשימת תפעול כאלחוטן באוניית המעפילים "חיים ארלוזורוב". מדבריו של מוסיק אודות המשימה: "זו הייתה משימה מאוד חריגה ומיוחדת, אוניית מעפילים לא רגילה, אוניית הצי האמריקאי. הכנו את עצמנו במרסיי חודשים ארוכים ויצאנו לכיוון שוודיה. משימה הארוכה מכל משימות אוניות המעפילים עד אז. הגענו תחילה לדנמרק ומשם בלילה חשוך נחתנו בחוף שוודיה והעמסנו 500 נשים שפנו בזמן מלחמת העולם השנייה והשטנו אותם חזרה לא"י. מסע מיוחד במינו וארוך, שעמד בתלאות רבות כולל חניות בטוניסיה ובמרוקו, חניות לא פשוטות. היינו חמישה אנשי פלמ"ח ועוד שלושה אנשי הבריגאדה שהצטרפו. בדרך לישראל העמסנו עוד כ-1000 בני אדם באיטליה".

בקרב הראשון על אוניית מעפילים היה מעורב מוסיק. הקשר באוניה פעל עד הרגע האחרון, וכאשר עגנו לבסוף בבת גלים מוסיק פוצץ את מכשירי הקשר, ובכך מנע את נפילתם בידי הבריטים והושלמה משימתם. מוסיק, בתור האלחוטן היחיד ששהה על אוניית המעפילים, הצטייר כחייל אמיץ בעל יכולת קבלת החלטות. בראיון לאחר הפעולה נשאל: "כיצד סמכו על אלחוטן בודד שיקיים את הקשר?". מוסיק תהה מן הרגע הראשון האם הדבר אפשרי. בנוסף, המחשבה איך יוכל להשתלט על מערכת קשר שלא כללה מורס או דיבור, אלא מערכת מכשירים חדישה שלא הייתה מוכרת לאלחוטנים, הטרידה אותו. מוסיק סיפר כי נתן לעצמו את האחריות בביטחון ובתקווה שהאיכות של המכשירים תמנע תקלות וסכנות. באותה עת פיתח מוסיק גישות משלו על מנת להבטיח שהמצברים פעילים. מוסיק לא האמין איך בחודשים של מסע לא קרתה שום תקלה, פרט למקרה אחד. באחת הסערות, בימי החורף, נשבר מפתח המורס אך מוסיק הצליח להתגבר על המכשול. האחריות שחלה עליו מתוקף היותו אלחוטן באוניית המעפילים היא לאו דווקא בקשר עם הארץ, אלא גם בקשר עם תחנות אחרות של המדינה

בעולם, למשל בפריז ובלונדון. לכן זו הייתה משימה כמעט בלתי אפשרית. העובדה שהטרידה את מוסיק יותר מכל, גם לאחר תום המבצע, היא העובדה שאיפשרו לאלחוטן יחיד להוביל את אוניית המעפילים. אדם אחד, שכלל המשימה היה תלויה בתפקודו, כשירותו והצלחתו לעמוד במשימה. לאחר המבצע משה גדרון הבטיח לעצמו כי לא ימנה אדם יחיד בראש משימה כה חשובה, שחיי אדם תלויים בה. "היה ואתמנה אי פעם לתפקיד שתהיה לי בו יכולת הכרעה וקביעה- לעולם לא יצא אדם בגפו למשימה כזו, שחיי אדם תלויים בה".

- שמור -

קורס אלחוטני המורס שעבר גדרון, ומינויו לגדעוני בעקבות כך, שימש כזרע שהצמיח את העץ של שלל תפקידיו של משה גדרון בחיל- עד לקשר"ר, ראש אכ"א ומספר תפקידים רבים ונוספים שביצע בדרך. ניתן לראות כיצד החלטה לא אסטרטגית בשביל מוסיק, לצאת לקורס האלחוטנים, הפכה בשבילו להחלטה הרת גורל. עצם העובדה שמוסיק נשלח בגיל צעיר לקורס קשר, מראה כי הפלמ"ח הורכב מקבוצה של אנשים איכותיים, בעלי מניע בטחוני לשירות. האנשים שנשלחו לקורס קשר באותה תקופה היו מהעילית של כח האדם שממנו הורכבו הפלמ"ח וההגנה. המפקדים הבכירים ידעו להבחין באותם האנשים, לזהות את יכולותיהם, ומוסיק אכן היה מאותה קבוצת איכות. הוא הוכיח את יכולותיו בהתנהגותו, בהכשרתו ועמידה בציפיות שהוצבו לו ע"י מפקדיו. מאפיין נוסף של אותם אנשים הוא ההקרבה שעשו למען השירות, ויתור על נוחיות ותועלת עצמית, נכונות להקרבה ולהגנה על המדינה.

באותה התקופה פגש מוסיק את תמר, אשתו לעתיד, שסיימה את אותו הקורס זמן קצר לפניו. הם נפגשו במטה הפלמ"ח, שם הציב את השניים יגאל אלון לצורך הכשרה ורכישת ניסיון בתפעול מערכות המורס. תקופה זו התרחשה טרם נשלח מוסיק לאירופה למשימות המוסד לעלייה ב' ולפני שתמר נשלחה להיות אלחוטנית בלונדון, במסגרת משלחת של מחתרת, ויצאה במסווה של סטודנטית למוזיקה עם כינור ביד. וכן, מוסיק מספר בראיונות על פגישתו עם תמר כי "זו הייתה פגישה מיוחדת במינה, שהייתה קשורה גם לקשר רגשי ואישי וגם במשימות מיוחדות שביצענו שנינו". השניים הוצבו יחד בגדוד השני של הפלמ"ח בנגב, כאשר חזרו ממשימותיהם, בבסיס להקמת חטיבת הנגב, שלימים הפכה לחטיבת יפתח.

מוסיק מונה בחטיבה לקשר"ג- תפקידו הפיקודי הראשון בחיל הקשר. במהלך שירותו כקשר"ג בדרום הוא הגן על היישובים שקבעו את גבולות א"י, והיוו את הבסיס להתפתחות כוחות המגן.

באותה תקופה מוסיק נישא לתמר, והשניים היו הזוג היחיד שקיבלו חדר משפחה בחטיבה. השניים נרתמו למען העלאת המעפילים לארץ ישראל ועשו כל שביכולתם כדי לעזור ולהוציא לפועל את העליות השונות לארץ ישראל. האווירה ששררה בבית בו גדל והחיים בסביבה של מנהיגים לצידה של תמר, היוו גורם משפיע בבחירות שעשה. האווירה בביתו והדמויות החזקות לאורך גדל הגדילו את רצונו להגיע רחוק. גישתו לצה"ל, תפיסתו ויחסו לנושא הצבא והמדינה היו ייחודיים בהתאם לעובדה זו.

באותה התקופה רק אנשים עם כח כמו של מוסיק ותמר יכלו לעמוד מול שבעה צבאות ערב, ולהביא את צה"ל להיות צבא מוביל במערכות. מוסיק באישיותו לא ייצג רק את עצמו, אלא את הנוער היהודי של אותה התקופה, את כלל המפקדים, אנשי היישוב. מוסיק הינו דמות המסמלת את רוח התקופה וההקרבה שהייתה לנוער. חיילים יצאו לקצונה מפני שדרשו זאת מהם, ורצונם לצאת או לא לקורס קצינים לא היה פקטור מרכזי בהחלטה.

המשימות היו תמיד מעל הכל, והפיצוי על האמצעים המוגבלים לשם ביצוע המשימות היה בכישרון, בהקרבה הטוטלית ובדבקות במשימה של החיילים.

חינוכו של מוסיק לא נבע רק מהבית אלא גם מהחינוך הכולל בבתי הספר, בתנועות הנוער, בתנועות כח המגן העברי (ההגנה, הלח"י והפלמ"ח) וברוח הציונות ששררה באותה תקופה. רוח שפירושה הוא שלמרות הכל אנחנו לא נכנעים ללחצים, ופורצים קדימה להישגים בדמות שיבת ציון לא"י. בזכות עובדה זו האנשים יכלו להתקיים, כי האמונה והכח הם אלה ששכנעו את הנוער לעשות דברים שבראייה של היום הם מעל ומעבר לחובתו או יכולתו.

של היחיד לבצע.

- שמור -

כל אדם, וכיוצא בזה גם מוסיק, ראה עצמו שייך לקבוצה, ורוח הצוות הקבוצתית דחפה את הנוער לעשות את שנדרש, מה שהיווה את הבסיס לכוח המגן העברי וההתיישבות במדינה.

בשנת 1948, עבר מוסיק מהנגב לצפון הארץ. אז קמה חטיבת יפתח, שהייתה כחלק ממסגרת הפלמ"ח, בפקודו של מולה כהן ז"ל שהיה ממפקדיו הראשונים של הפלמ"ח. צה"ל נערך מחדש ותפקידו של מוסיק היה קצין קשר של חטיבת יפתח. לאחר מכן הוצב בחטיבה נוספת בשם אלכסנדרוני, אשר לחמה במרכז הארץ. לאחר מכן שימש כקשר"ח בחטיבה 8, אשר הוסבה ברבות הימים לחטיבת שריון לאחר שפורקה חטיבת אלכסנדרוני מטעמי צמצום. לאחר שמילא את תפקידו כקשר"ח בחטיבה 8, סיים את תפקידיו ברמת החטיבה ועבר לתפקידי מטה בפלמ"ח. משם, הגיע לשרת כסגן קצין קשר פיקוד הצפון. לאחר מכן, חזר מוסיק לשרת במטה הפלמ"ח כקמב"ץ בדרגת רס"ן, תחת פיקודו של קצין מנוסה מאוד, פורסטר. פורסטר הינו קצין אמריקאי שגויס לפלמ"ח, והיווה עבור מוסיק דמות להערצה. מוסיק רכש ממנו דפוסים של צבא יסודי אשר כולל בתוכו את תחום הקשר והאלקטרוניקה, ולמד ממנו מספר דברים משמעותיים שהשפיעו על המשך שירותו ועל דמותו כמפקד בכיר ומנוסה.

פרק שני : מפקד בה"ד 7

בשנת 1952, טרם מינויו של מוסיק כמפקד בה"ד 7, נשלח לצריפין לקורס מג"דים בדרת רס"ן. היה זה אחד מקורסי המג"דים הראשונים שהתקיימו ומפקדו היה יצחק רבין. מוסיק ורבין נפגשו עוד בפלמ"ח בשנות ה-40, התיידדו והיו מצויים ביחסים טובים עד תום חייו של רבין. מוסיק סיפר כי בקורס הכיר ידידי נפש שלא היה זוכה להכיר בשום מקום אחר. דדו (דוד אלעזר) וטליק (ישראל טל) היו חברי נפש

- שמור -

של מוסיק מאותם הימים, ולדבריו "זו הייתה חברות היסטורית". קורס המג"דים תרם למוסיק רבות בהיבט הפיקודי והמערכתי, ולטענתו הקורס היווה תשתית ובסיס חיוניים לכל קצין בהבנת המטה, הפיקוד וההדרכה. במהלך הכשרתו של מוסיק בקורס, התייצב בצריפין, הקשר"ר השני, יצחק אלמוג והציע למוסיק להתמנות למפקד בה"ד 7. מוסיק היה נרגש והמום מהבקשה כיוון שהטרידה אותו המחשבה שלתפקיד כזה נדרש ניסיון רב בפיקוד, הדרכה ועשייה. על כן, ביקש מוסיק למלא לפחות עוד שני תפקידים כרס"ן, גם כקצין קשר מטה בתחום המבצעים, בכדי לרכוש ניסיון. מוסיק לא ראה לנכון להסכים למינוי זה גם מפני שהמעבר לתפקיד היה כרוך בקידומו לדרגת סא"ל, וגדרון לא הרגיש מוכן לכך באותה העת. הוא הגיע למסקנה שאם ברצונו לצעוד בכיוון של תעסוקה בתחומים מקצועיים יש להכשירו מקצועית ועמד בתוקף על יציאה ללימודים בטכניון, מה שלא היה מקובל אז, אך לבסוף לא נשלח. לבסוף, לאחר שעשה כל מאמץ בכדי לרכוש ניסיון נוסף, הוא התמנה לתפקיד מפקד בה"ד 7. במהלך מילוי תפקידו הוא נעזר בקציני קשר רבים שעזרו לו ללמוד ולהתפתח בתחום. תקופה זו הייתה מיוחדת והעניקה לו ניסיון רב, הבנה ויכולת להסיק מסקנות ולתת מענה מקצועי בתחום. בראיון שנערך עם מוסיק: "מעולם לא תכננתי את שירותי לתקופה ארוכה אלא משנה לשנה".

בשנים 1952-1953 שימש מוסיק כמפקד בית הספר הארצי לקשר בדרגת סא"ל. בנו אמיר מספר כי היה זה התפקיד שאביו נהנה לעסוק בו מכל. עוד הוא מספר כי אביו חש שליחות לגדל את דור העתיד של חיל הקשר. הוא קיבל הצעות לקידום מחוץ לחיל הקשר, אך שאף להיות קשר"ר ולכן סירב לכלל ההצעות. הוא לא נרתע מהקידום האיטי, לא ייחס חשיבות לדרגות וכיהן במהלך 14 שנים כמפקד בחיל בדרגת סגן אלוף. אמיר מספר בנוסף כי הוא זוכר את אביו אומר "אני רוצה להיות קשר"ר-זה בעיני הכי חשוב", וכך אכן קרה ברבות הימים.

התקופה בה מוסיק כיהן כמפקד בה"ד 7 התאפיינה ועסקה במקצועיות. הוא דאג שהבה"ד יהיה בית ספר מקצועי לקשר, ושהחיילים ושאר בעלי התפקידים שמשרתים בו יהיו המקצועיים ביותר בתחומם. עם זאת, אחת הבעיות המרכזיות שנתקל בה בתפקידו הייתה הטיפול בחיילים, שהיו תוצר של העליות הגדולות באותה התקופה.

צו השעה היה להכשיר את אותם החיילים באופן המיטבי, בהתחשב בעובדה שחלק גדול מהם לא ידעו עברית ומשפחותיהם היו במצוקה כלכלית וחברתית עקב קליטת העלייה, וכך עשה. בתקופתו התפתחה תורת הקשר המודרנית דאז, שהתבססה על שני מקורות:

1. הידע של סגל הפיקוד, ששירתו כקצינים וסמלים בצבא הבריטי במהלך מלחמת העולם השנייה.
 2. הידע והיכולת להניע תהליכים שהגיעו מפעולות החיילים ששירתו בהגנה ובפלמ"ח.
- תקופתו של מוסיק הצטיינה מחד בכך שהצליחה להעניק ידע מספק לחיילים על סמך הניסיון הנוכחי של החיל, ומאידך בכך שהצליחה למנף ידע בסיסי זה, ולפתח בעזרתו תורות קשר ושיטות, שבהמשך היוו בסיס למערכות המתקדמות שנקלטו בחיל.

בנוסף להתפתחות תורת הקשר המודרנית, התרחבה העשייה בשלושה תחומים אשר קידם משה גדרון כמפקד בה"ד 7 כגון תהליך התפתחות קשר הרדיו, שכללה תרגילים אשר התנהלו בהנחייה ובבקרה של משה גדרון, התפתחות הקשר הקווי שהורחב והוטמע ביחידות והתפתחות תחום הביטחון והצופן.

במסגרת העיסוק בשלושה תחומים אלה, הוכנסו מערכות מודרניות וחדישות לפעולה. גדרון הקפיד על קליטת

המערכות ותהליך ההטמעה שלהן בחיל. הוא עמל רבות על השגת האמצעים והטמעת הבסיס והידע המקצועי שלו

- שמור -

בצה"ל. היכרותו של גדרון עם הקצונה הבכירה בצה"ל ועם גופי המטכ"ל תרמה להשתלבות בה"ד 7 בקידום תחום הקשר בצה"ל.

התכונה הבולטת של מוסיק הייתה דבקות במטרה. הוא הציב יעדים לחיל, לחייליו ולעצמו, פעל למימושן ועשה זאת בנחת ובקשב לפקודיו. כמפקד הבסיס, דאג להכיר את כלל המפקדים, המדריכים ומיטב הקצונה של החיל, ודרכו זו השפיעה על אופן ההתנהלות של פקודיו לא רק בבסיס, אלא גם על אותם חיילים שעברו הכשרה בבה"ד 7. תא"ל (מיל') שלמה ענבר, סגנו של מוסיק במהלך רוב תקופתו כמפקד בה"ד 7, ובנוסף סגנו במשך ארבע שנים בתפקידו, יכול להעיד כי מוסיק דאג להכיר את כלל פקודיו, על מנת לאפשר להם חופש עבודה מלא שהתבסס על היכרות אישית. הוא איבחן והכיר אותם כך שידע להמליץ על האיכויות, הכישורים ומתן הקידומים של כל חייל. בנוסף, למוסיק היו חברים רבים בחיל, אך הוא ידע להבדיל בין חברות אישית לבין התאמה לתפקיד. לכן, גם בבסיס וגם לאחר מכן, בחר לתפקיד אנשים שעשו את המטלות בצורה הטובה ביותר.

קווי אופיו הברורים של מוסיק ויחסי האנוש המצויינים שהפגין, השפיעו על הסובבים אותו והתאימו לדעה המקובלת - שהיה מאבות משפחת חיל הקשר. בזמנו התפתחה רוח "המברק עבור, יעבור" ומוסיק טען כי אין דבר שדרוש לעשות ולא ייעשה. ניתן לראות זאת בהכנת סגל בה"ד 7 למילואים, ששימש בסיס ליחידה האוגדתית הראשונה שיצאה בשנת 1956 למלחמה, וגם בתכונותיו הבולטות, בעובדה שמקצועיות, הקפדה על פרטים וביטחון ביכולותיו האישיות עמדו לנגד עיניו בראש ובראשונה. ואכן, באותה העת בבה"ד 7 ובחיל הקשר השאיפה של כלל הדרגים הייתה של עשיית דברים במקצועיות רבה, בביטחון רב ובצניעות. ולסיום, "הרוח של מוסיק הייתה רוח המפקד, רוח של אחריות אישית, עבודת צוות והשגת המטרה בכל מאמץ והובילה את החיל להצלחה בדרך זו" תא"ל (מיל') שלמה ענבר.

עם סיום תפקידו כמפקד בה"ד 7, ביצע מוסיק מספר תפקידים נוספים עד מינויו כקצין קשר ואלקטרוניקה ראשי בשנת 1956:

1953- שירת כמקש"פ פיקוד מרכז בדרגת סא"ל.

1953-1954- שירת כמקש"פ פיקוד דרום בדרגת סא"ל.

1954- שירת כמג"ד בדרגת סא"ל בגדוד הקשר הפיקודי 373.

1954-1956- שירת כרע"ן מבצעים במקשר"ר בדרגת סא"ל.

פרק שלישי : משה גדרון עומד בראש חיל הקשר

משה גדרון מונה בשנת 1966 לתפקיד קצין קשר ואלקטרוניקה ראשי (קשר"ר) בדרגת אלי"מ והועלה במהלך תפקידו לדרגת תא"ל. את תפקיד זה מילא בין השנים 1966-1972. באותם הימים, תפקיד קצין הקשר הראשי בצבא היה קריטי. הרמטכ"ל לא היה יוצא לשטח ללא ליוויו של הקשר"ר. בתקופה טרום מלחמת ששת הימים לא היו טלפונים ודרכי תקשורת מתקדמות, ולכן תפקיד הקשר"ר היה קריטי על אחת כמה וכמה. כאשר מוסיק ביצע את תפקידו כקשר"ר, דוד (דדו) אלעזר, היה הרמטכ"ל. השניים היו מצויים ביחסי עבודה וחברות קרובים, ודדו לא היה יורד לשטח בלי שמוסיק התלווה אליו, וייעץ לו מקצועית בתחום הקשר.

בתום תקופת כוננות שהחלה ב-15 במאי בשנת 1967, יצאה מדינת ישראל למלחמה ב-5 ביוני בשנת 1967. מלחמה זו הייתה מלחמת מנע כנגד מצרים וסוריה, וכונתה מלחמת "ששת הימים". המלחמה התנהלה בשלוש חזיתות - בדרום - בסיני וברצועת עזה כנגד מצרים, במרכז - בשומרון כנגד ירדן, בירושלים ביהודה ובצפון - ברמת הגולן כנגד סוריה. המהלכים העיקריים בלחימה:

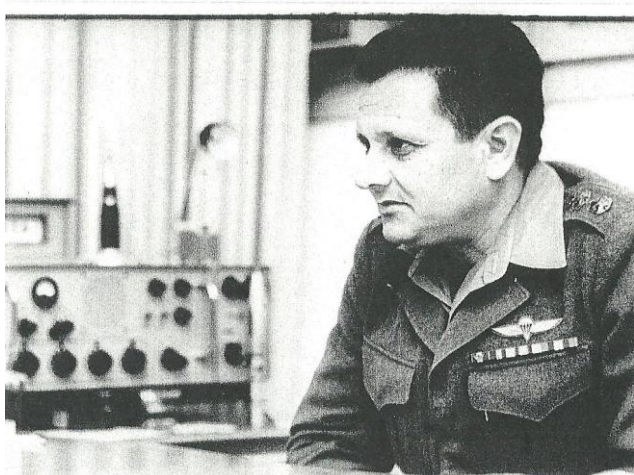
5 ביוני 1967 - צה"ל פתח במבצע "מוקד", במהלכו השמיד את חיל האוויר המצרי. בהמשך, כתגובה להתערבות חילות האוויר של מדינות נוספות, פגע צה"ל גם בשדות התעופה של סוריה, ירדן ועיראק.

5-8 ביוני 1967 - כיבוש חצי האי סיני ורצועת עזה. כתוצאה מהצטרפותה של ירדן ללחימה צה"ל כבש את כל הגדה המערבית וירושלים המזרחית.

8-9 ביוני 1967 - כיבוש רמת הגולן.

ישראל שילשה את גודלה בתום המלחמה, הביסה שלושה צבאות אויב והסירה את האיום מעל ישראל. מלחמת ששת הימים הביאה למהפך בתחושת הביטחון במדינה, מתחושת סכנה לתחושת עליונות, שהובילה לשאננות שבעקבותיה המפלה במלחמת יום הכיפורים. מעמדה המדיני של ישראל התחזק בעולם כולו בעקבות הניצחון המזהיר, וארצות הברית הפכה לספק הנשק העיקרי של ישראל. בנוסף, המשק הישראלי יצא מהמיתון וישראל התאוששה גם מבחינה כלכלית.

קצין קשר ראשי במלחמת ששת הימים בתעלת סואץ

בימים שקדמו למלחמת ששת הימים, האווירה בארץ הייתה מתוחה. חיל הקשר נערך למלחמה מבעוד מועד, הוא נכנס למלחמה מוכן ומאומן, מתורגל ומצויד באמצעים מותאמים למלחמה בה השתתף. דו"ח פיקוד הדרום במלחמת ששת הימים מתאר את היערכות חיל הקשר ללחימה; "ה-5 ביוני, שעה 6:00. שוטר צבאי עוצר את המכונית ומצדיע. שיחים. רשתות הסוואה, גבעות חול, כל אלה מחביאים אנטנות גבוהות".

מוסיק היה קצין הקשר הראשי (קשר"ר) בזמן המלחמה. בזמן תקופת ההמתנה שנמשכה שלושה שבועות, משה פקד לשמור על דממת רדיו מוחלטת. כל צה"ל, כולל בכירים שהתנגדו לפקודה, ישבו דרוכים על הטנקים וחיכו במשך שלושה שבועות עד שיתנו להם את האישור להתקדם. מוסיק סמך על כך שהקשר בכלל הגזרות תקין, וכי כולם יאזינו לפקודה, יצייתו ויבצעו אותה כנדרש. הצבא היה מוכן לצאת למלחמה ברגע שתינתן הפקודה, ועל כן ציית לפקודה ועמד בדממת האלחוט עד תחילת המלחמה.

בנוסף, חשוב לציין כי זו המלחמה היחידה בארץ שבה ניתנה פקודה אמיצה זו. גדולתו של מוסיק היא ביכולתו להחליט החלטה כה נחרצת, באומץ שלו כקשר"ר ובאומן שנתן בצבא שלם-בחיל, במפקדים ובקשרים. ואכן, פקודתו לא הופרה ואף חייל לא פתח את משדר הרדיו שלו אפילו לא לבדיקה אחת. כולם היו אחוזים במתח, "זה היה כמו קפיץ שהשתחרר ברגע שניתנה הפקודה לפתוח את המשדרים ולתקוף את ארצות ערב" מספר אל"ם (מילי) ד"ר יעקב בעל שם.

ואכן, תנועת הגייסות בנגב לפני תחילת המלחמה התבצעה בדממת רדיו מוחלטת. הקשר הטלפוני נפרס בהדרגה והפקודה "מכשירי רדיו אל יפתחו עד לשעת השי" הפכה לצו קשר"ר.

ב-5 ביוני, לפני פרוץ המלחמה, ראש אג"ם וראש אמ"ן ניסו לשכנע את הרמטכ"ל לפתוח את רשתות הקשר, אך מוסיק דבק באמת המקצועית שלו ובכך שכנע את הרמטכ"ל בעמדתו. בעקבות פנייתו נשמרה דממת הרדיו עד לבוקר המחרת. כאשר צבא ההגנה לישראל הפציץ את חיל האוויר המצרי (מבצע מוקד), ניתנה הוראה שמילת הקוד שלה הייתה "סדין אדום", שתכליתה להפעיל את כלל המשדרים ולהפתיע את צבאות ערב. לאויבים לא היה מודיעין אודות כוחותינו מהאזנה, עובדה שהשפיעה רבות על העליונות שהייתה לנו במכת הפתיחה, ולאחר מכן בתוצאות המלחמה ובניצחונה המוחץ.

- שמור -

קשר ארוך הטווח, ששימש בעיקר לסיני ולתעלה, היה קשר החד-פס עבור מערך ח"א - מכשירי הקס"א (מ.ק. 193). הוראות הקשר לכוחות היו בצורת כרטיסיות מודפסות והקודים לדיבור ברדיו היו באמצעות מלקודים חדשים (שרוול פלסטי צבעוני). שיתוף הפעולה הבין זרועי בין חיל הרגלים, חיל הים וחיל האוויר פעל היטב, פרי תרגולים רבים טרם המלחמה, כולל שימוש בערוץ חירום 38.5 מג"ה. רדיו טלפון, הדור הקודם של מערך המ.ג. וא"ר, פעל מרק"ש צני (בעיקר 312) בארבעה אפיקים יציבים וגם במערכות 12 אפיקים (גד"ס). נעשה שימוש בטלפרינטר לתעבורה כתובה ברדיו ת"ג, תג"ס ורד"ט. בנוסף, נעשה שימוש בממסרי רדיו מוטסים מטכ"ליים אשר פעלו בסיוע לכוחות, בעיקר בגזרת סיני. אתרי שליטה טופוגרפיים נוצלו למתן קשר רדיו במרחבי כל הארץ (צפון, מרכז ודרום). ניתן קשר רציף ואמין לסד"כ צה"לי גדול שהשתתף בלחימה באמצעות יחידות הקשר. יתר על כן, נעשה שיתוף פעולה בין חיל הקשר לדואר ישראל, אשר אפשר לשמור על דממת רדיו מוחלטת. שיתוף פעולה זה התבטא במערכות הנייחות של קשר טלפוני וטלגרפי עם משרד התקשורת, שנשא בעול העיקרי של התקנת המערכות ותפעולן. מדבריו של מוסיק לאחר המלחמה: "אני מרוצה מאוד מפעולתו של משרד התקשורת, העושה עבודה יוצאת מן הכלל בשטח זה. אסור לשפוט את דואר ישראל רק לפי היכולת לחייג מתל אביב לירושלים או להיפך, כיוון שלא זו הבעיה המרכזית שלנו". בנוסף, העובדה כי חיל הקשר, בהובלתו של מוסיק, צפה את מתאר הלחימה העתידי, אפשרה תרגול מראש של מצבים נצפים וניתוח האפשרות לפתרונם. כך התאפשר לאנשי החיל לתפקד ולאלתר על בסיס ידע, נסיון ותרגול מוקדם. במלחמה, חיל הקשר עבד עם מכשירי GRC, מכשירי קשר שהיו מצומצמים בתדרי שידור (בדיוק כפי שמתנהל מערך התג"מ בימינו). אל"ם (מיל') יעקב בעל שם מספר כי שבוע טרום המלחמה ישב עם קצין הרדיו והטכנאי הראשי של גייסות השריון, וביחד תכננו את חלוקת התדרים לכל כוחות השריון, כדי שלא יפריעו אלה לאלה ויצרו מכפלות תדרים (כיום, פעילות זו נעשית במהירות באמצעות מחשב).

במהלך המלחמה הצבא כבש מרחבים עצומים - חצי האי סיני, רצועת עזה, הגדה המערבית, ירושלים המזרחית ורמת הגולן. הצבא כבש את סיני, והגיע עד תעלת סואץ.

בתום הלחימה, מוסיק ראה לנכון לציין את המקצועיות והיכולת העצומה של חיל הקשר. הוא בחר לספר כי יצחק רבין השפיע על החיל רבות בהיבט הפיקוד, יכולות ההדרכה והאמון שנתן בו, וציטט את דבריו של יצחק רבין, הרמטכ"ל דאז, בתום קורס קציני הקשר הראשון לאחר המלחמה, המביעים את ההצלחה הגדולה של החיל במלחמה זו: **"ידועה האימרה האמריקנית האומרת שהקונגרס ממנה אותך לקצין, אבל הקשר עושה אותך למפקד. בתנאי הלחימה של מלחמת ששת הימים, בקצב הלחימה, בהיקף היחידות ובקצב תנועתן, השליטה מותנית הייתה ביכולת הקשר לתת זאת למפקדי צה"ל בדרגים השונים. והקשר עמד במבחן. חיל הקשר ידע להכין מראש, לאמן ולתת בידי המפקדים את אמצעי השליטה לדרך זו של לחימה, כפי שבאה לידי ביטוי במלחמת ששת הימים".** למשמע הדברים, מוסיק אמר כי אין הרגשת כבוד גדולה מזו.

מיד בתום המלחמה, ולאחר מכן בתקופת מלחמת ה"התשה", ניצבו בפני צה"ל בעיות בהיקף ובעוצמה לא

- ש מ ו ר -

הלבנוני, אשר חייבו שימוש בטכנולוגיות ובאמצעים שצה"ל וחיל הקשר עוד לא הכירו. כמו כן, לאחר המלחמה, יחידות צבא ההגנה לישראל, נדרשו להצטיידות של קשר נייד בכדי לכסות את המרחבים העצומים שנכבשו במלחמה, ולקיים קשר לטווחים ארוכים, וחיל הקשר היה אמון על איתור, רכש והטמעה של אמצעים אלו. אליעזר (מונטז) הררי ציין כי לאחר המלחמה ועד פרוץ מלחמת יום הכיפורים, התקיימה פעילות משותפת של "רביעייה" שכללה את גרשון גולן (הסגן הטכני), אברהם זינגר (מערכות סטטיות) ואליעזר הררי (ראש ענף מבצעים), בפקודו של מוסיק כדי לענות על הצרכים שהתעוררו.

מלחמת ששת הימים הוכיחה ביתר שאת את המגבלות של משפחת הGRC. משפחת הקשר הנייד בחילות השדה: מספר התדרים היה מצומצם (בגלל רוחב הפס של כל אפיק) והאפשרויות לקשר בן זרועי היו מצומצמות. בנוסף לכך, הטווחים הגדולים ליחידות הצריכו ציוד רב אפיקי לטווחים ארוכים. לכן, גדרון דרש וקיבל תקציבים נוספים ונסע לארצות הברית בכדי להצטייד במשפחת קשר תג"ם חדישה- משפחת הVRC. מדבריו של מוסיק לאחר הנסיעה לארצות הברית: "צה"ל מפעיל כיום ציוד קשר חדיש שטרם הופעל במלחמת ששת הימים. מדובר ב'דור' חדש של מכשירי קשר שהוא אמין יותר מקודמו, קטן ממדים ורב אפיקים יותר ויחד עם זאת תפעולו פשוט ביותר. מכשירים אלה הם יקרים. מאה מכשירים רבי עוצמה כאלה שווים כשבעה מיליון לירות". כמו כן, לאחר המלחמה פעלו מערכות קשר אלחוטיות חדישות. נרכש ציוד טרופו, שאיפשר הקמת קשר רב-אפיקי למפרץ סיני, באמצעות רדיו-טלפון רב ערוצי (בשלב ראשון 24 ערוצים) מבוסס על טכנולוגיית ה"טרופו". תחנות הקצה נקבעו בבני ברק וב"שרם" ותחנת הממסר במצפה רמון. בנוסף, נקבע מערך קשר אלחוטי בת"ג, אשר שירת את המטכ"ל בקשר לטווחים מעבר לגבולות מדינת ישראל, את חיל הים לקשר עם הספינות והצוללות ואת מערך הלוחמה האלקטרונית. כמו כן, הופעל ציוד קשר אלחוטי חדיש: חד-פס, קשר קרקע אוויר בתחום התא"ג (מ.ק. 440), מערכת צ"ן חדישה וציוד ריבוב דיגיטלי.

צמתי קשר תת קרקעיים בסיני בצמתים מרכזיים הותקנו בעזרת דואר ישראל, הצמתים קושרו באמצעות כבלים "קואקסיאליים" עם גיבוי מערכות רדיו-טלפון ופעלו מערכות קשר פנים ממוגנות מהפגזות. הותקנו מערכות אלקטרוניות אשר איפשרו זיהוי מטרות והכוונת כוחות אליהן (מערכת "קשת") ומערכות התרעה לזיהוי חדירות מעבר לגבולות (מערכות "קרן קיימת" ו"קרן היסוד"). כמו כן, נרכש ותוחזק ציוד עזר לגדוד האיכון של חת"מ ופותחו מגלה מוקשים חדש ואמצעי להפעלת מטענים מרחוק ברדיו. בתחום המחשבים, ההצפנה והסתרת הדיבור הופעלו מערכת הסתרת דיבור דור ראשון ("הסילון"), מערכת הסתרת דיבור לציוד הקשר הטקטי VRC, מערכת הצפנה דור שני ופותח ציוד מיוחד לאמ"ן, חיל האוויר והשירותים המיוחדים.

בתחום הלוחמה האלקטרונית הושלמה הצטיידות במערכות הנפרסות והושלם פיתוח חוסם תג"מ מוטס והתקנתו במטוסים. בנוסף, פותחו מערכות תג"מ על בסיס מכשיר הVRC, הותקן ציוד חסימה עם יכולת הפעלה ממרכז בקרת ל"א בצריפין, פותח משדר חסימה מוטס לצורך פיצוץ מטענים המופעלים ברדיו ונערכו פריסות מבצעיות של גדוד 374 בסיני ותרגול כוחותינו ע"י הפעלת ל"א בתרגילים.

הישג נוסף היה כניסתה של התעשייה הישראלית בפיתוח וייצור חלק ניכר מציוד הקשר. מכשירים אלה, ברובם, התבססו על טכנולוגיית ייצור של צבאות המערב ובעיקר של צבא ארצות הברית.

- שמור -

בשנת 1968, בראיון לעיתון "במחנה", סיכם מוסיק את התפתחות חיל הקשר והאלקטרוניקה לאחר מלחמת ששת הימים: "בארץ מפתחים מכשירי רדיו חדישים: PRC, VRC וחד-פס (מ.ק. 106). לקחי הקשר מהמלחמה נלמדים ומיושמים בחי"ק. נעשית פעילות ענפה ביותר להתגברות על הטווחים הגדולים בשטחים החדשים: בטלפונים, ברדיו טלפון ובציוד רדיו. כל המפקדות בכל הדרגים יכולים לשלוט באמצעות התערבות מיידית ופנימית בכל רשת רדיו של יחידות כפופות (מן המצפ"ה ומטה). מונחת תשתית טלפונית חדשה בעלות גבוהה בסיני, יו"ש ובגולן. נעשית פעולה קליטה גדולה של מהנדסי אלקטרוניקה מן הטכניון ובנוסף, מוכשרים חיילי חובה חדשים רבים לתפקידי קשר במערך".

מונטי הררי מספר על מוסיק כי היה מעורב בעבודת פקודיו, אשר ביצעו את עבודתם נאמנה רבות בזכות העבודה שהם הושפעו מהרגשת הביטחון של מוסיק. במקביל, הוא ידע שיש לו על מי לסמוך, והיותם קרובים, כמשפחה זה של זה, לא הפריעה ליחסי העבודה. עוד סבור מונטי כי תרומתו הגדולה ביותר של גדרון לחיל הקשר הייתה בתור קשר"ר. כל המערכות שרישתו את ישראל בכל השטחים שנכבשו לאחר ששת הימים, הוקמו בזכותו. "הוא היה קשר"ר, מפקד עליון, שידע לבחור את אנשיו. אי אפשר לקחת את זה ממנו". בנו של מוסיק, אמיר גדרון, מספר כי אביו בתקופה זו היה גאה באנשים שפעלו לצידו, ויחסי העבודה, שהפכו גם ליחסי חברות, היו יחסים טובים שעזרו והקלו עליו ועל עמיתיו את ביצוע תפקידם. עוד הוא מספר כי ישראל טל, מפקד אוגדת שריון בקרב, וחברו הטוב ביותר של מוסיק, היה סבור כי ההישג הגדול ביותר של מוסיק במהלך שירותו הצבאי הוא התפקוד במלחמת ששת הימים כקשר"ר.

הישגיו של משה בתפקידו כקשר"ר היו רבים. מוסיק כיהן בתפקיד במשך 6 שנים, זמן רב יותר מקודמיו והבאים אחריו, ובמהלך תפקידו שירת שלושה רמטכ"לים: יצחק רבין, חיים בר לב ודוד אלעזר. הוא כיהן כקשר"ר בשתי מלחמות: מלחמת ששת הימים ומלחמת אלף ימי ההתשה. משה גדרון הינו הקשר"ר הראשון שהועלה לדרגת תת אלוף (תא"ל).

ישראל לאחר מלחמת ששת הימים, יוני 1967

פרק רביעי: הנקודה בה החיים משתנים

עם גולדה כראש אכ"א

נקודת המפנה והתקופה המטלטלת במדינת ישראל בכלל, ובמשפחת גדרון בפרט, מגיעה עם פרוץ מלחמת יום הכיפורים.

בשנת 1970, לאחר הפסקת האש שהושגה, חלה רגיעה ממושכת בין ישראל למצרים וירדן. כמו כן, גם גזרת סוריה רגעה ורק גזרת לבנון נותרה פעילה. בשנה זו נפטר נשיא מצרים, עבד אל נאצר, ובמקומו מונה אנואר סאדאת. הנשיא החדש נתפס כחלש והערכת המודיעין הייתה כי מצרים לא תפתח במלחמה לפני שתשפר את יכולתה האווירית,

וכי סוריה לא תצא למלחמה לבדה. הערכה זו, שכונתה לימים "קונספציה", התגלתה כשגיאה חמורה של מערכת הביטחון. בשנת 1973, נשיא מצרים החל להכין את הצבא המצרי למלחמה ורקם שיתוף פעולה עם סוריה. באוגוסט 1973, זוהה תגבור של המערך הסורי ובספטמבר התרחש קרב אווירי, שבמהלכו הופלו שנים עשר מטוסים סוריים ומטוס ישראלי אחד.

בגזרה המצרית הועלתה ידיעה על תרגיל מצרי בהיקף גדול וריכוז כוחות גדולים בקו התעלה, מה שהוסבר במודיעין הישראלי כהכנות לתרגיל המצרי. עוד נאמר כי הסבירות למלחמה עודנה נמוכה. בבוקר פרוץ מלחמת יום הכיפורים שונתה הגישה לגבי ההיערכות למלחמה הצפויה להפתיע את כוחות ישראל והתברר כי בערב יום הכיפורים תפרוץ מלחמה. מצב זה הוביל לכאוס במערכת המדינית ובמערכת הצבאית, ובתהייה לגבי גיוס מילואים ורמת ההיערכות של הגזרה.

למעשה, ההערכה האחרונה לפרוץ המלחמה הייתה נכונה, וב-6 באוקטובר בצהריי היום הפתיעו צבאות מצרים וסוריה במתקפה מתואמת בשתי חזיתות, וכך זכו בשלב הראשון להישגים מוחצים. הבלימה מצד כוחות ישראל התבססה בעיקר על כוחות שהוצבו בקו בר-לב (קווי המוצבים) יחד עם חיל האוויר. יתר על כן, הסורים תקפו במפתיע ב-6.10.73 בעוצמה רבה, ומאמצם העיקרי רוכז בדרום הגזרה. כך הם הצליחו להשתלט על חלק מדרום רמת הגולן ולכבוש את החרמון. מאידך, בצפון הרמה באזור העיר קונייטרה הצליחה חטיבה 7, של כוחות השריון, לבלום את התקדמותם.

אילן גדרון, בנו של מוסיק, לחם במלחמה במסגרת חטיבה 459 של השריון, בגדוד 113. אילן גדרון הגיע לחיל השריון לאחר שנפל מקורס טיס, והחליט להצטרף אל חבריו ששירתו בשריון. הוא סיים קורס קצינים והתמנה לתפקיד מפקד מחלקת טנקים בדרגת סגן-משנה בפלוגתו של יצחק בריק (אלוף במיל'), לימים מפקד אוגדה והנח"ל. יחידתו של אילן הורדה לרפידיים בצהריי יום הכיפורים. עם תקיפת המטוסים הפתאומית, זינק אילן אל צריח הטנק והפעיל את מקלע הני"מ. הוא יצא עם הכוח אל עבר תעלת סואץ, לחם במשך ארבעה עשר יום

ועבר קרבות קשים מנשוא. במהלך הקרבות החליף שישה טנקים ולדברי מפקדיו ופקודיו השליט בכוח אוויר של

- שמור -

למדינה. גדוד 113 לחם בעז וגבורה כאשר רק ארבעה צוותי טנקים שרדו את המלחמה מהגדוד כולו.

ביום ג' כ"ג בתשרי תשל"ד 19.10.1973 ממערב לתעלת סואץ, בקרב על מתחם "ערל", כשפקד על כוח טנקים כאשר הוא חשוף בצריח והאויב יורה לכל עבר, נפגע אילן ונהרג. במותו קיבל את עיטור המופת והועלה לדרגת סגן. בראש השנה, 1973, לפני פרוץ המלחמה, טס מוסיק לסינגפור. שני בניו, אילן גדרון ז"ל ואמיר גדרון, ליוו אותו בדרך אל שדה התעופה. מוסיק תמיד היה גאה בבניו, הבכור אמיר-טייס, והצעיר אילן-קצין שריון. מוסיק סיפר כי בליבו הרגיש שתפרוץ מלחמה, אך התפלל שדבר זה לא יקרה. הפרידה טרם הטיסה של מוסיק, בשדה התעופה, למעשה הייתה הפרידה שלו מבנו אילן, פרידה שהפכה לזיכרון האחרון, לחיבוק האחרון של אב ובנו.

עם פרוץ המלחמה, משה שכבר לא לבש מדים ושהה בסינגפור, הבין כי בניו הם חלק מהמלחמה והוא צריך למצוא את דרכו הביתה במהרה. מוסיק טס מסינגפור לבנגקוק, משם לטוקיו, לאנקורג' שבאלסקה, ללונדון ומלונדון היישר אל ישראל. כל המסע הארוך והמתיש כשלעניינו המטרה החשובה ביותר – לראות את בניו. כאשר הגיע ארצה, מוסיק נמנע מלשאול לגבי בניו. הוא ידע כי הם אינם היחידים שנלחמים. לכן, הוא בחר להיות קרוב למלחמה, וישב "בבור" בו התנהלה המלחמה יחד עם חבריו הטובים, טליק (ישראל טל) ודדו (דוד אלעזר). ערב אחד, בעיצומה של המלחמה, נכנס חייל ואמר לטליק לצאת החוצה. אדם לא מוכר, מהרבנות הצבאית, ביקש להודיע כי הבן של מוסיק, אילן גדרון, נהרג במערכה. טליק לא הסכים לבשר למוסיק את הבשורה עד אשר ווידא כי טענה זו היא עובדה מוצקה ואמיתית, ולכן שיתף בידיעה זו רק את דדו. בשלב זה השניים עשו מאמצים רבים בשביל לאמת את הידיעה, ואינם שיתפו את מוסיק בדבר. מוסיק מצידו, חשד כי יש התרחשות בה לא משתפים אותו. הוא חש אווירה רווית לחץ שחלחלה בין השלושה.

לאחר זמן מה, קיבל טליק מעטפה גדולה, חתומה, ובפנים חפצים של אילן גדרון ז"ל – אותם זיהה בלי ספק. טליק נכנס לחדר בו נכח מוסיק, נעמד על יד כיסא מול מוסיק ונאנח בעצב. הוא התקרב אל מוסיק וזה קם כי הרגיש את הרוח הכבדה ששררה בחדר. טליק הניח ידיו על כתפיו של מוסיק, ומוסיק שאל שאלה אחת "מי מהשניים?". דדו נכנס לחדר, והשלושה התחבקו בדמעות ובשקט מופתי. מוסיק, דדו וטליק היו שלישיה קרובה מאוד ועברו אירועים קשים נוספים בהם איבדו חברים טובים במלחמות, אך זה היה הרגע הקשה מכל. הקשר החברי של המשפחות על רקע השכול מהתא המשפחתי של מוסיק, היה הרגע הקשה ביותר עבורם. באותו הערב, טליק וחגית אישתו, ליוו את מוסיק הביתה, והוא ביקש בהגיעם לביתו להיות עם תמר לבד. הוא נכנס הביתה וראה את תמר יושבת לבדה. במהרה הוא ניגש אליה, חיבק אותה חזק אל ליבו, ולחש באוזנה "אילן". תמר השמיעה זעקה קטועה בקול קורע לב. הכאב היה לא בדמעות אלא כאב כבד בלב.

אמיר, שבבוא הזמן היה טייס הליקופטר, לא יכול היה ליצור קשר עם המשפחה, וההודעה על נפילת אחיו הגיעה אליו ממפקדו ששיחרר אותו מיד הביתה. כאשר הגיע הביתה עמדו תמר, מוסיק ואמיר יחד בחיבוק משפחה, ללא מילים, בדממה ארוכה, דומיה כואבת בנפילת האח והבן האהוב. כך תואר הלילה הראשון במשפחת גדרון ללא אילן גדרון ז"ל.

במהלך המלחמה שלח אילן גדרון מספר גלויות להוריו ולאמיר אחיו. הגלויות נשלחו בתבנית מוקפדת – תאריך ושעה על כל גלויה. ככול הנראה הרגיש אילן כי גלויה זו עלולה לאסוף את המילים האחרונות שלו ביום, בזמן

- שמור -

ובמקום האחרון בו יימצא, ורצה שמשפחתו תדע מה הרגיש. בגלוייתו האחרונה כתב "היום יום שישי. וכולנו מחכים לסוף. אוהב אתכם כל כך. אילן". למרבה הצער, יום זה באמת היה הסוף.

בהלוויה, בזמן ההספדים, טליק, ישראל טל, חברו הטוב ביותר של מוסיק, ספד בשם המשפחה לאילן. מאותו היום הבינה משפחת גדרון כי עומדות בפניהם שתי אופציות: לדעוך תחת משא הזיכרונות או להמשיך בחיים ולקום, והם בחרו בחיים. תא המשפחה אומנם השתנה במספר אבל נוכחתו של אילן בחייהם נשארה. משפחת גדרון החלה בהקדשת חייהם למען הנצחת זיכרון אילן. הנצחתו בחטיבת השריון, קיום ימי זיכרון משותפים של כל החברים, הוצאת ספר המתאר את אילן מהיותו ילד, נער ועד תקופתו כקצין לוחם ורגעיו האחרונים. מוסיק המשיך לחפש עד יום מותו סיפורים אודות בנו מכל מקור אפשרי. הוא נסע מרחקים בכל זמן שהדבר התאפשר, רק בשביל לשמוע סיפור חדש נוסף על בנו. תמר "אימצה" את חבריו של אילן אל ליבה, ופתחה בפניהם את הבית. וכך בין רגע, משפחת גדרון הפכה למשפחה שכולה, רגישה וחזקה מתמיד.

לאחר המלחמה והמכה הקשה שפקדה את המשפחה, משה דיין זיהה במוסיק אדם שיוכל למלא את תפקיד ראש אכ"א בצורה הטובה והרגישה ביותר, ואכן שיכנע אותו לחזור לתפקיד ולעלות בדרגה לאלוף. מוסיק היה המתאים ביותר לתפקיד בשל היכולת שלו להתחבר למשפחות השכולות בסיום מלחמת יום הכיפורים, לתת מענה ותמיכה מטעם הצבא לכל אותן משפחות וללוות אותן בשכול ובהמשך החיים בלעדי אהוביהם.

מוסיק תואר בכהונתו בתפקיד זה כאדם שקט, בעל צניעות וענווה אין סופית. הוא החליט לשנות נהלים באגף והתחיל ביחס של הבכירים לחיילים הסדירים ועוזריהם. מסיפור מוכר, מוסיק קיבל נהג שהיה גם נהגו של קודמו בתפקיד. יום אחד הנהג קיבל זימון להגיע לביתו, ולקחת את אשתו ל"סידורים אישיים". מוסיק ראה בדרישה זו ניצול חסר חשיבות של משאבי הצבא, ולכן החליט לנסוע יחד עם הנהג, הגיע לפתח ביתו של ראש אכ"א הקודם והודיע כי נהגים הם בעלי משמעות וצריכים להיות יד ימינם של הבכירים בכדי שיוכלו לנהל את השגרה הצבאית. מרגע זה שונתה ההתנהלות כלפי החיילים ועוזריהם בצבא.

מקרה נוסף מספר על קצין בכיר שהשתחרר מהצבא. מוסיק גילה כי הבחור חולה בסרטן, והחליט לגייס אותו שוב לצבא על מנת שיוכל לקבל טיפולים ותמיכה רצופה מהצבא. כך הוא דאג לטיפולים מוזלים יותר, והבכיר אכן קיבל את הטיפול הדרוש וניצח את המחלה הקשה.

סיפורים נוספים ומיוחדים מתארים את מוסיק כאדם שהיה מחובר מאוד לתפקיד, והתפקיד התאים לו באופן טבעי. הוא ביצע את תפקידו בצורה הטובה והרגישה ביותר. בנוסף, הוא בנה את מבנה כוח האדם בצבא מחדש, ונתן מענה למשפחות שכולות בתמיכת הצבא.

עם רבין ב"סירה אחת"

פרק ה' – התפקיד במשרד הביטחון

- שמור -

משה גדרון נכנס לתפקידו כמבקר מערכת הביטחון בינואר 1988. יחידה זו הינה הגוף שמבקר את צה"ל, מערכת הביטחון, יחידות סמך ותעשיות ביטחוניות (רכש/פיתוח). הממשק של המבקר עם הצבא הוא בביקורות, פרויקטים וקליטתם בצבא. מבקר המערכת מתמנה בהמלצת שר הביטחון ע"י הממשלה, והוא כפוף לשר הביטחון. הרמטכ"ל ושר הביטחון מבוקרים גם כן. מיכאלי מרדכי, אל"ם (מיל') בחיל הים, כיום ראש היחידה לביקורת משרד הביטחון, היה עוזרו של משה גדרון כמבקר מערכת הביטחון כ-10 שנים.

תקופת שירותו של משה במערכת הביטחון הייתה על רקע תקופת האינתיפאדה הראשונה (סוף שנת 1988), רצח רבין (שנת 1995), ולקראת סיום תפקידו חלה גם האינתיפאדה השנייה (שנת 2002). מוסיק התמנה לתפקיד ע"י ראש הממשלה ושר הביטחון דאז, יצחק רבין, בגלל יושרו ופועלו הרב עד כה. רבין ומוסיק היו חברים טובים עוד מימי הפלמ"ח. חברו של מוסיק, האלוף ישראל טל, היה יועץ שר הביטחון לענייני תעשיות ואחראי על פיתוח המרכבה (טנק ישראלי של חיל השריון) באותם הימים.

מוסיק היה חבר בפורום מטכ"ל ובהנהלת המשרד, ומיכאלי מספר עליו כי היה איש צוות מעולה. מוסיק היה נוכח בכל הדיונים שנערכו אצל שר הביטחון בתחום פעילויות שקשורות למשרד הביטחון, כמו הערכות מצב, אם כי לא בהכרח השתתף בהן, אך דאג להיות מעורב ובקיא בכל המתרחש.

הקשר האישי בין מיכאלי למוסיק החל עוד מהתקופה בה מיכאלי היה חייל בצבא. "יצא לי לעבוד עם אדם מדהים, בעל אישיות מיוחדת, ידע נרחב וניסיון חיים. הוא היה מסתכל קדימה בכמה צעדים על מצבים, מנתח אותם ומבין אותם מהר. אדם נעים הליכות, כמעט מעולם לא הרים את קולו, עשה הכל ברוגע בשלווה ובנועם, כיבד כל מי שדיבר בדיון ואפילו בשיחות מסדרון, לא העליב ולא פגע באף אחד. תכונה נוספת חשובה שהייתה לו היא לדעת להקשיב לנאמר ולא לזלזל באף דבר. לא מעט קיבל את דעתי ושינה תהליך כזה או אחר בעקבותיה. הייתה בינינו היררכיה של עוזר-מנהל. לא היה מצב של מנהל וכפוף, אלא רמת ידידות וחברות עמוקה למרות פער הגילאים הגדול שהיה בינינו. היה לי כיף לעבוד איתו ועובדה שהייתי עוזרו מעל עשר שנים".

מיכאלי מספר על מוסיק כי היה אדם קשוב, רגוע, בעל סבלנות וסובלנות, הפנמה ודקדקנות במילה הכתובה. וכך הוא מספר "כאשר היו מפיצים דו"ח ביקורת לכל מילה הייתה משמעות חשובה ולא הייתה אף מילה מיותרת". מוסיק הקפיד שלעובדות ולממצאים יהיה ביסוס, ולא הסכים להכניס עובדות ללא מקור מהימן. הוא היה עד כדי כך דקדקן שהעדיף לדחות תוצאות דו"ח של ביקורת ולשלוח את המבקרים לבחינה נוספת, כדי שיחזרו עם ממצא והוכחה ודאית שתיכנס לדו"ח. מוסיק היה רגיש ובעל יחסי אנוש מצויינים. הוא התייחס בכבוד גם לאזרחים וגם לחיילים, לכל אדם מיני רבים שבאו להתייעץ איתו (קצינים בכירים, אזרחים בתפקידים בכירים במערכת הביטחון ועוד). מיכאלי מציין כי תפקיד מבקר משרד הביטחון הוא בדרך כלל תפקיד כפוי טובה, מהסיבה הפשוטה שהוא אומר לאנשים מה לא טוב במערכת שלהם. אך בניגוד לעובדה זאת, כשמוסיק היה בתפקיד כל ביקורת התקבלה באהבה מפני שהוא עשה זאת מתוך עניין בתכלית הביקורת ולא באינטרס כזה או אחר. תפיסתו הייתה לקיים ביקורת הוגנת כלפי המבוקר אשר תהיה עניינית ותעסוק רק בנושאים המרכזיים והרלוונטיים. "מים שקטים חודרים עמוק", כך מתאר מיכאלי את מוסיק. בן אדם רציני ודיסקרטי גם מתוקף תפקידו וגם בגלל אישיותו. מעולם לא ניסה להשתמש בתפקידו למטרות קידום אישיות ולזכות בהטבות או בזכויות יתר. כשהשתחרר מתפקידו במערכת הביטחון אמר "אני רוצה לקבל רק מה שמגיע לי ולא מעבר". עוד מספר מיכאלי שכעוזרו האישי של מוסיק, הם נתנו אמון מוחלט אחד בשני, גם בהתנהלות כספית. גדרון מעולם לא הסתכל או הוטרד מתלוש המשכורת שלו ולדבריו של מיכאלי, "הוא לא בא לעבוד- הוא בא לשרת".

- שמור -

מוסיק השאיר חותם והיה אדם משפיע במשרד הביטחון. בתקופתו של מוסיק במשרד הביטחון הוא מיסד את נושא הביקורת במערכת בצורה יותר מבוססת, עדכן נהלים וכתב את חלקם מחדש ודאג להשתלבות עם הממשק האזרחי של הביקורת. בנוסף, בתקופתו, בשנת 1992 נחקק חוק הביקורת הפנימית, שחייב מבקר פנימי במשרדי הממשלה ובמוסדות הרשמיים. יתרה מזאת, מוסיק שדרג את קביעת בכירות המבקרים, כלומר קבע שלא יהיה מבקר שדרגתו נמוכה מסגן אלוף או אזרח עובד משרד הביטחון, שדרגתו נמוכה מראש מערכה (מקביל לסא"ל). טענתו הבסיסית הייתה שמבקר לא יכול להיות זוטרי בכדי שיתאפשר לו לפנות לגורמים המנהלים והמפקדים על הגורמים המבוקרים. קביעה זו תקפה עד היום. עוד הקפיד מוסיק כי הנהלים יהיו כתובים ומופצים בתיק נהלים מסודר ומעודכן, שמתאים להלך הרוח של חוק הביקורת הפנימית.

בתקופתו של מוסיק במשרד הביטחון הייתה הערכה רבה לביקורת הגורמים המנהלים את המערכת (שר הביטחון, רמטכ"ל ומנכ"ל). כולם היו קשובים לביקורת שנאמרה על ידו בכל תחום, ופעלו לתיקון הליקויים בהתאם (ארגון מחדש, תקצובים ועוד שינויים אחרים). מוסיק הקפיד שהביקורת תעסוק בתהליכים ולא בגופו של אדם, ודרש לוודא שתהליכים ופעילויות הכרחיות נעשות כחוק ובהתאם לנהלים ולפקודות של הצבא או של משרד הביטחון. בתקופתו נערכו מעל לחמישים ביקורות בשנה.

בתקופה בה מילא את תפקידו כמבקר מערכת הביטחון, בכל פעם שהובא לידי מוסיק מידע על בנו אילן, שנפל במלחמת יום הכיפורים, הוא הלך וחקר לגביו עד הסוף, נסע מרמת הגולן ועד לדרום כדי לשמוע כל פרט קטן על בנו. מיכאלי מספר שמוסיק הרגיש גאווה גדולה על כך שבנו אילן עוטר בצל"ש, ובבנו אמיר ששירת כטיס. הצד המשפחתי והאבהי בו בלט לכל. הוא היה רגיש וכולם ידעו והבחינו בכך. כשנודע לחבריו ולמכריו שיש מידע כלשהו על בנו, הם מיהרו לספר לו על כך.

בשנת 1995, נרצח ראש הממשלה יצחק רבין, אירוע קשה מאוד שהשפיע על מוסיק, מעצם היותו חבר קרוב של רבין. הרצח פגע ברצונו להמשיך בתפקיד. הוא הרגיש מחסור בחבר, אך רמת תפקודו, על אף המצב, לא ירדה והוא המשיך לתפקד כמו קודם.

בשנת 2003 סיים את תפקידו כמבקר מערכת הביטחון ופרש מהחיים הציבוריים. כך התפנה לעסוק ולעזור יותר בבית ולהיות בחיק המשפחה. מוסיק אמר בראיון "לא תיארתי לעצמי שאחזור לאחר תקופה כה ממושכת מחוץ לצבא כמבקר מערכת הביטחון, אך קיבלתי על עצמי את האחריות הגדולה וביצעתי את התפקיד", הוא גם אינו חשב לרגע שימלא את התפקיד במהלך תקופה כה ממושכת, 15 שנים.

מוסיק ציין שבזכות שני התפקידים האחרונים שביצע במסגרת שירותו בצה"ל, קשר"ר וראש אכ"א, רכש ניסיון וכלי הסתכלות על חיל הקשר ועל צה"ל בכל ההיבטים, ואלה עזרו לו בתפקידו כמבקר מערכת הביטחון. הם העניקו לו יכולת להבחין באובייקטיביות בהישגים היוצאים מן הכלל של חיל הקשר, גוף בלתי רגיל ושונה, המעניק את דרכי הפיקוד והשליטה בדרך הנאותה והייחודית לו. "הבחנתי במנהלת כ"א של צה"ל בתפקידי כמבקר מערכת הביטחון הן ברמת המטכ"ל וברמות האחרות ועל כך אני מברך מעריך ומודה" (מתוך ראיון מוקלט עם משה גדרון).

- שמור -

פרק ו' - האישה שלצדו

תמר, כפי שמספר עליה בנה, אמיר גדרון, הייתה אישה מיוחדת מאוד, אינטלקטואלית ובעלת אישיות חזקה.

היא גדלה במשפחה חשובה ומוכרת, בתו של דב הוז, מראשי "ההגנה", ממנהיגי מפא"י ושליחו של היישוב באנגליה בתקופה בה האנגלים שלטו בארץ.

אמה, רבקה שרתוק, הייתה אחותו של משה שרת, שר החוץ הראשון של מדינת ישראל. משפחתה של תמר הייתה משפחה תרבותית, שהייתה בקיאה בתחום הספרות, המוזיקה והשירה.

ב-1940, אביה דב הוז יצא יחד עם אנשי היישוב לכלא עכו,

- שמור -

לביקור עצורי המ"ג- 43 חברי ההגנה, וביניהם משה דיין, שנתפסו ע"י הבריטים ונשפטו למאסר ממושך. בדרך חזרה מהביקור נהרג דב הוז בתאונת דרכים יחד עם אשתו ועם תרצה אחותה של תמר, ותמר הייתה רק בת 14. התאונה זעזעה את הישוב כולו. הידיעה פורסמה במסגרת שחורה בעמוד הראשון של "הארץ": "אבל כבד לישוב". לימים נקרא על שמו של דב הוז "שדה דב" שבתל אביב, ובנוסף קיבוץ "דורות" נושא את ראשי התיבות של דב, רבקה ותרצה.

משה דיין, לימים שר הביטחון, כתב מכתב אישי לתמר על השתתפותו בצערה ובצער המשפחה, הצהיר על חברות אמת בינו לבין תמר ועל התחייבותו לסייע לה בכל שיידרש: "חברה יקרה תמר, פקפקתי מאוד אם לכתוב לך. הן אינני מכירך, ואף אינני יודע אם אוכל להעביר המילים, בשורות מספר את אשר בליבי..... עכשיו שרדת מכל המשפחה רק את. אינני מכיר אותך, תמר, ואת לא אותי. אך דעי כי עימך אנחנו. יודע אני כי אין ולא יהיו לך ניחומים. אך לו לפחות יכולתי לתת לך את אשר נתן אביך לנו בצר לנו- קרבת חברים נאמנה.. שמורה תהיה היא לך איתנו כל הימים".

מאז המשפחה חיה בצל האסון הכבד שנפל עליה. תמר עברה לגור עם דודיה- עדה שרתוק ואליהו גולומב, שהיה ראש ההגנה, בבית חם ותומך. היא התגוררה שם כשלוש שנים עד הגיעה לגיל 17, בו התגייסה לפלמ"ח הוכשרה בקורס אלחוטני קשר כמצטיינת. לאחר הקורס נשלחה תמר ללונדון, כקשרית של העלייה השנייה במסגרת ההעפלה, שירתה שם בתחנה של המוסד והייתה אחראית על הקשר עם האוניות במסגרת הגידעונים. תמר ומשה גדרון שירתו יחד במטה הפלמ"ח, שם הכירו. תמר היא זו שניהלה את ענייני הבית ואילו משה היה מגיע לרוב בשעות מאוחרות. לכן, היא זו שדאגה לילדים ולאחזקת הבית, כפי שסיפר בנה אמיר גדרון: "גדלנו יותר עם אמא כי אבא היה מגיע בשעות מאוחרות הביתה". בנוסף, תמר כמעט ולא הייתה מעורבת בתפקידו של מוסיק. תמר למדה ספרות ומקרא, והייתה למורה בגימנסיה הרצליה. היא אהבה מאוד את העבודה שלה ואפילו ידעה את כל התנ"ך בעל פה, למרות שהייתה חילונית. רביעיית החברים שמשה גדרון היה חלק ממנה (גרשון גולן, אברהם זינגר, אליעזר הררי ומשה גדרון) רקמה חיבורים חברתיים – משפחתיים, גם בין הנשים של אותם ארבעת החברים.

תמר, לעומת משה, הייתה מוחצנת יותר בדעותיה הפוליטיות. היא הייתה דעתנית והביעה זאת באופן מחושב, שקול ומבוסס. למרות שהייתה מופנמת בנוגע לרגשותיה, היא כתבה מכתב זועם למשה דיין, שהיה הרמטכ"ל, לאחר מלחמת יום הכיפורים בה נהרג בנה אילן בנה. במכתב היא האשימה אותו בכישלון במלחמה, שהוביל גם למות בנה, ובנוסף כתבה שהיא לא מרגישה עזרה ויחס ממנו, ושכל מה שכתב במכתבו הקודם, לאחר השכול המשפחתי שחוותה בצעירותה, לא מקבל תוקף. משה דיין לא ענה למכתב שלה, למרות שדאגה להגיע עד לביתו ולהביא אותו לשומר בכניסה. תמר עסקה באובססיות בהנצחת בנה אילן, באזכרות ובספרים, כחלק מרכזי משגרת העשייה היומיומית שלה.

ביתם של מוסיק ותמר היה פתוח תמיד, בעיקר לחברים של אילן לאחר מותו. מרדכי מיכאלי, עמיתו לעבודה וחברו של מוסיק ממשד הביטחון, מספר כי באחת האזכרות של אילן תמר קנתה כיבוד רב ואמרה לרונית (אשתו של אמיר גדרון, אחיו של אילן) שהיא מפחדת שלא יבואו אנשים, וכשהגיעה האזכרה הבית היה עמוס. תמר לא האמינה שלאורך שנים עדיין יגיעו חבריו של אילן לביתם לאזכרות ולביקורים, אך תמיד לאחר כל אזכרה היו מגיעים לביתם של תמר ומוסיק שלל חברים של אילן וכולם היו מדברים על אילן ועל התקופה. בנוסף, מספר מיכאלי כי "תמר היא הגיבורה האמיתית בסיפור, התייתמה מהוריה בגיל הנעורים. היא גדלה במשפחה

- שמור -

של שרת ונחשבה ל"בת האצולה" של אותה תקופה. כשהייתי צריך להגיע מוקדם בבוקר למוסיק כדי לצאת לביקורת, אי אפשר היה להיכנס לבית בלי קפה, עוגייה או סנדוויץ' מתמר, מלווה בחביבות והתייחסות". תמר הייתה אישה חזקה, הצליחה להקים ולהחזיק משפחה למרות האסון הכבד שנפל עליה והמשיכה להתנהג באצילות לאורך כל הדרך. נהגה לארח ולערוך אירועי זיכרון רבים לאילן בנה שנפל".

לימים, כתבה תמר על מות משפחתה: "אין לי מילים לתאר את האושר של ימי ילדותי וימי נערוטי הקדומים, עד השבר הגדול שגזל ממני והותיר אותי בהרף עין בלי-בלי... כל השנים התעלמתי מהאסון כלפי חוץ. מעולם לא ישבתי וסיפרתי לילדי מה שארע, השיטה שלי להישרדות הייתה לסגור את הכול. בכל מה שקרה לי בחיים המשכתי ללכת קדימה, גם אם זה היה קשה".

סיכום עבודת המורשת – משה גדרון

לאחר שחקרנו ולמדנו על חייו ומורשתו של משה (מוסיק) גדרון הגיע השלב לסכם. מוסיק השאיר אחריו מורשת עשירה ומכובדת, ושמו נחתם בכל תחום בחיל הקשר. מיסודות החיל, פעולות חשובות שביצע, תפקידים שפיתחו, מקצועות חדשים ומערכות חדשות שהוכנסו לחיל. מוסיק תרם רבות לעיצוב חיל התקשוב הן בפן המקצועי והן בפיקודי. יסודות אלו שהניח, הובילו את החיל במרוצת השנים עד ימינו אנו, ומהווים עמוד שדרה לחיל דרך החינוך שניתן לחיילי, מפקדי וקציני הקשר והתקשוב.

כתיבת העבודה פתחה עבורנו שער נוסף להיכרות מעמיקה עם עבר חיל הקשר, בעזרת היכרות עם אישים משמעותיים, אשר ציינו נקודות דרך חשובות בהיסטוריה החיל. פגשנו עמיתים לשירותו, חברים טובים ובני משפחה אשר היוו חלק בלתי נפרד מחייו של מוסיק וגם מעברו של חיל הקשר; האלוף (מיל') שלמה ענבר, אל"ם (מיל') ד"ר יעקב בעל-שם, אל"ם (מיל') אליעזר הררי, בנו של מוסיק – אמיר גדרון, סגן מבקר המדינה – מרדכי מיכאלי וקראנו עדויות נוספות אשר חשפו עבורנו את כלל המידע העשיר על תרומתו של מוסיק לחיל. אותם אנשים שפגשנו וסיפורים ששמענו חיזקו את העובדה שחיל הקשר הינו אחד החילות הנחוצים והמקצועיים שקיימים בצה"ל, אכן אפשר לסמוך על אנשי החיל, במקצועיות, באנושיות וביסודיות.

מוסיק תרם לפיתוח המסגרת המקצועית והפיקודית של חיל הקשר, זאת כאשר היה חלק מציר מפקדי בה"ד 7. הוא לקח את יסודות הידע הבסיסי של תורות הקשר והשיטות הראשוניות ופיתח בעזרתן תרגילים, מקצועות, התפתחות הקשר הקווי ותחום הביטחון והצופן.

כמו כן, דאג להגדיל את כוח האדם בהכשרת חיילים ועולים חדשים לטובת מקצועיות החיל. בהיותו קשר"ר, הציב מוסיק אבן דרך לחיל, בכך שהובחרה לאחר מלחמת ששת הימים מהות קצין הקשר וגודל התפקיד החשוב והקריטי שלו במערך הלחימה. זאת ראינו בנקודה חשובה במלחמה- בהוראת "דממת אלוט", פקודה שנתנה יתרון משמעותי לצה"ל במכת הפתיחה, ולאחר מכן בתוצאות הלחימה. גדולתו של גדרון הייתה ביכולתו להחליט החלטה משמעותית ואמיצה זו, ובאמון שנתן בצבא שלם- בחיל, במפקדים ובקשרים לבצע את הפקודה.

המשרתים בחיל כיום והמתגייסים אליו הם דור שלא זכה לשמוע את השם משה (מוסיק) גדרון פעמים רבות בחייו, ולכן, כאשר הוטלה עלינו המשימה לחקור את פועלו של מוסיק לא ציפינו להיחשף למידע כה עשיר ואודותיו ואודות מורשת החיל שהשאיר אחריו. עבודת המורשת היא חלק משמעותי מהשלמת הקשר והתקשוב ויש לה משקל כבד במהות ובערך המוסף שהיא נותנת לצוערים. כתיבת העבודה פתחה בפנינו את היסטוריית חיל הקשר ונוכחנו ללמוד על המורשת העמוקה ורבת השנים עליה אנו מתבססים עד היום. העבודה אפשרה לנו, לכלל צוערי ההשלמה, לחזק את הזיקה לחיל וליצור בסיס איתן להיותנו קציני קשר בעלי ערכי מפתח הייחודיים

- שמור -

לנו.

משפחת חיל הקשר תזכור את "מוסיק" כמנהיג מקצועי, אשר קידם את החיל ואת צה"ל לעידן מתפתח המכיר בחיל התקשוב כחיל חשוב והכרחי להתנהלות המערכת הצבאית, כמסגרת המתנהלת בהיררכיה נכונה, בפיתוח המקצועות והתחומים החשובים בחיל ובאופיו של מפקד.

- שמור -

שיטת מחקר:

החומר בעבודתנו נאסף ממקורות מידע שונים.

מרבית תוכן העבודה הושג באמצעות ראיונות:

אלוף (מיל') שלמה ענבר - נשיא עמותת חיל הקשר והתקשוב.

אל"ם (מיל') יעקב בעל שם - מנחה העבודה.

אל"ם (מיל') אליעזר (מונטי) הררי - חברו ושותפו לעבודה של משה גדרון.

אל"ם (מיל') מיכאלי מרדכי - כיום ראש היחידה לביקורת במשרד הביטחון.

אמיר גדרון - בנו של משה גדרון.

הראיונות תומללו, נערכו ושולבו בעבודה.

בנוסף לראיונות נאסף חומר ממרכז המורשת:

- מאמרים
- קטעי ראיונות המתועדים במרכז המורשת לחיל הקשר והתקשוב.
- מסמכים תיעודיים
- ספרים
- כתבות
- תמונות

בנוסף, נאסף חומר על משה גדרון דרך האינטרנט אשר כלל תמונות ומידע על החיל.

- שמור -

ביבליוגרפיה:

- ויקפדיה- ערך משה גדרון
- ויקיפדיה- ערך הספינה "חיים ארלוזורוב"
- ויקיפדיה- ערך תמר גדרון
- ויקיפדיה- ערך מלחמת ששת הימים
- ראיונות ומפגשים:
 - האלוף (מיל') שלמה ענבר- נשיא עמותת חיל הקשר והתקשוב.
 - אל"ם (מיל') יעקב בעל שם- מנחה העבודה.
 - אל"ם (מיל') אליעזר הררי- חברו ושותפו לעבודה של משה גדרון.
 - אל"ם (מיל') מיכאלי מרדכי- כיום ראש היחידה לביקורת במשרד הביטחון.
 - אמיר גדרון- בנו של משה גדרון.
- ספר הכנה לקצונה- מקראות ישראל
- כתבה על מותה של תמר גדרון .
- ספר לזכרו של אילן גדרון
- ספר חיל הקשר והאלקטרוניקה, כרך 12, מתוך הספריה במרמ"ק
- קלסר מתוך הספרייה של ניר שריג.
- DVD – ראיונות עם משה גדרון מארכיון המרמ"ק.
- חוברת מידע מהמרמ"ק בנושא אמצעי הקשר במלחמת ששת הימים.

- שמור -

נספחים

- שמור -

כרונולוגיית תפקידים צבאיים ותפקידים במגזר האזרחי

1942-1948 שירות במסגרת הפלמ"ח.

1948-1949 קצין קשר בדרגת סרן.

1950-1952 שירת כמדריך במכללת לפיקוד ומטה בדרגת רס"ן.

1952-1953 מפקד בה"ד 7 בדרגת סא"ל.

1953 מקש"פ פיקוד מרכז בדרגת סא"ל.

1953-1954 מקש"פ פיקוד דרום בדרגת סא"ל.

1954 מג"ד גדוד קשר פיקודי 373 בדרגת סא"ל.

1954-1956 רע"ן מבצעים בדרגת סא"ל.

1966-1972 קשר"ר בדרגת אלי"מ.

1972 מנכ"ל חברת טלרד.

1972-1973 מנהל חטיבת חשמל ואלקטרוניקה בקונצרן "כור".

1973-1976 ראש אגף כוח אדם בדרגת אלוף.

1976-1979 מנכ"ל משרד התקשורת.

1979-1988 קונסול כללי של ישראל בדרום מערב ארצות הברית.

1988-2002 מבקר מערכת הביטחון בדרגת אלוף.

- שמור -

ראיונות

ראיון פתיחה:

מיקום הראיון: מרמ"ק .

משתתפי הראיון : אלוף (מיל') שלמה ענבר, אל"מ (מיל') יעקב בעל-שם, צוערת ליבי דודזאדה, צוערת יובל יקר, צוערת נטע אייל, מפק"ץ נועם הלל, קה"ד ענף מפקדים.

מטרת הראיון: מפגש התנעה. הצגת הרעיון הכללי של עבודת המורשת ומהותה, הצגת בחירת הנושא של עבודת המורשת והעמקה בראיון אישי עם אלוף (מיל') שלמה ענבר ואל"מ (מיל') יעקב בעל-שם והיכרותם האישית עם משה גדרון (מוסיק).

מהלך הראיון:

אלוף (מיל') שלמה ענבר ואל"מ (מיל') יעקב בעל-שם:

"משה גדרון (מוסיק) הנהיג את החיל בתקופות בהן החיל נבחן על מלחמות. מלחמת העצמאות ומלחמת ששת הימים.

מטרת העבודה אינה הצגת עבודה של ביוגרפיה אלא הבעת רוח התקופות והזמנים ותיאור הרקע בכל תקופה וקישורה לפעולות מוסיק. חשוב לזכור ולהזכיר בעבודה כי, אדם אינו נולד ואינו מוכר בפתאומיות אלא מהמקום ממנו הגיע והיכן שהוא גדל.

מוסיק מגיע מסביבה של שיכון עובדים מת"א, כשאדם חי ומתחנך באזורו הוא מתבגר וסופג את האווירה וההווה ומתעצב בהתאם לסביבתו וכל אילו מתבטאים באישיות שלו גם כמפקד בהמשך.

אנו מדברים הרבה על תקופה של הקמת מדינת ישראל ולפניה, תקופה "היישוב".

המנהיגות של היישוב היהודי ב-1917, המנהיגות הפלסטינאית הייתה גוף שהשפיע על הקמת היישוב וגם המדינות הערביות סביב המדינה. שרות הקשר נוצר והוקם ב-1937 והוקמה "ההגנה".

בכל זאת פעלו גם הגנת ההיישוב, כולם נחשבו חלוצים, הסיסמא שליוותה את החלוצים "אנו באנו ארצה!".

"אדם תבנית נוף מולדתו" מושיק מתאפיין כנוף תקופתו. הריכוז העיקרי היה בתל-אביב (אחוזת בית), ת"א

הייתה מורכבת מ-3 קבוצות דאז :

1. שיכונים, פועלים, חלוצים – עולים חוקיים ובלתי חוקיים.

2. עולים שהגיעו מפולין, ליטה, בנתה יותר כלכלית את העיר והסביבה.

3. הבורגנות, הבוהמה הבורגנית.

ההגנה הייתה המקור העיקרי לשמור על היישוב ולהגן עליו.

מושיק היה ילד בתקופת הפלמ"ח, ולכן גם התגייס לפלמ"ח.

מושיק היה הטיפוס האולטימטיבי להקרבה למען הצבא. בנו אילן גדרון נהרג בסיני במלחמה, שירת בחיל

השריון. מושיק יצא וחזר לצבא בחזרתו שירת וכיהן כראש אכ"א אז גם קיבל קידום לדרגת אלוף.

מוסיק היה מאוד איש משפחה. מסור ואוהב, שתמיד מצא את הזמן בכל העומס בתפקידו לתת למשפחתו.

חבר שהשפיע מאוד על אישיותו של מוסיק ופעולותיו בצבא – ישראל טל.

- שמור -

ישראל טל היה בכיר בחיל השריון, חבר שליווה את מוסיק בדרך הצבאית ואף המשפחתית שלו. כאשר הייתי סגנו כשהיה מפקד בה"ד 7, עבדתי איתו 7 שנים צמוד. בכל התקופת המצוינות, הוטמעו בו מספר איפיוניים, שייך את עצמו לקצונה הבכירה של הצבא ובעיקר של השריון. למוסיק היה קשר משפחה למשה שרת, יצחק רבין, ונהנה מסביבו ביוקרה ועלייתא של מעמד הפועלים. מוסיק היה מעורב מאוד בבכירים של הצבא. בתוך חיל הקשר היו לו קשרים רבים מחברת הגדעונים. היה עסוק הרבה ביחסי החברה והציבור - תכונה בולטת אצל מוסיק שאופיין כאיש מדינה. החשוב לדעת שמוסיק מעולם לא ניצל את הקשרים שלו לטובתו אלא נטו לטובת חיל הקשר - להקמתו, התקדמותו, פיתוח החיל. תכונה שמצויינת לטובה מעמיתים רבים שעבדו עימו. כל חייו וסובביו היו סביב חיל הקשר, מאופיין באישיות מחמיאה, תומכת, עזרה לחיילים, מלבבת, עסק בעיקר, בדאגה לפרט, חביב אנשים, וקיבל מכולם את הכינוי המפורסם "מוסיק". השיא של מוסיק במלחמת ששת הימים, כקשר"ר, מתאפיין בנקודה חשובה בקריירה שלו, המדינה הייתה במצב לא רגוע. תקופה בה החיל נקרא "חיל הקשר והאלקטרוניקה", חיל הקשר הוכן למלחמה, במלחמה עצמה - יזכר לזכותו של מוסיק שהוא בטח בחיל הקשר, ובקשרים וכחלק מנוהל הקרב למלחמת ששת הימים. סמך על כל המערכת של הקשר ודאג (נתן פקודה) של דממת רדיו מוחלטת, הפקודה מראה על ביטחון ואומץ רב מאוד, הוא סמך מאוד על הקשר ועל היכולת לתת מענה בזמן הצורך במיידית (פקודת "סדין אדום"), החיל היה מאוד ערוך ומוכן, כך ש הייתה אפשרות להיות בדממת רדיו, נקודה חשובה של פעם ראשונה ואחרונה שהייתה בצבא בדממת רדיו. כאשר חזר לשירות הצבאי, עסק ברמת המטכ"ל במשרד ביטחון, כראש אכ"א וכמבקר משרד הביטחון, תקינות הפעולה של כל הגורמים החשובים, הצבאיים, המדיניים של מערכת הביטחון. הכניס שיטות חדשות והורגש בהרבה תחומים חשובים במערכת הביטחון. מוסיק עיצב את המקום והמקום עיצב אותו. היה כ-14 שנה במשרד הביטחון, מצבו הבריאותי התדרדר לאחר כהונתו במשרד הביטחון אישתו חלתה גם כן, ודיכאון השכול השפיע מאוד על המשפחה, מוסיק המשיך להיות בטקסים ולהשתתף באירועי החיל גם בשל מחלתו והתדרדרתו במצב הבריאותי גם אז התנהג כאדם סובלני, שקט, מכבד ונעים הליכות. חשוב שתצרו תבנית עבודה ,

1. היסטוריית הרקע שלו בבסיס
2. היסטוריית לאומית (חברתי, מדיני וצבאי)
3. היסטוריית מוסיק בחיל הקשר והתרומה למדינה ולחיל.

בצורה שוטפת, סיפורית ועניינית.

דגשים חשובים שתשימו בעבודה :
התקופת הנעורים שלו עד הפלמ"ח.

- שמור -

2. מהפלמ"ח עד צה"ל (גדעונים).
 3. צה"ל, קצין עד מפקד בה"ד 7 (קורסים, למידה, העשרת ידע והקשר)
 4. קשר"ר עד שחרורו מצה"ל וההפסקה מהשירות הצבאי.
 5. מלחמת יום הכיפורים עד חזרתו לשירות והכהונתו כראש אכ"א.
 6. בתקופתו במשרד הביטחון.
 7. האישיות של מושיק, חממת המקום בו גדל, הקשרים המשפחתיים, הציונות המשותפת וחינוכו. ולמה בחר לא לפרוץ בתחום האקדמאי.
 8. 2 מעגלים חשובים בחייו: א. משפחתו ב. החברים הקרובים.
 9. הדגש שמוסיק שם לעצמו בשירות שלו כמפקד "הדאגה לפרט" עיצוב החיל במערכת הצבא, תקופת כהונתו כקשר"ר במלחמת ששת הימים.
 10. חשיבות רבה לתמונות, מפות, ראייה מולטימדית על מלחמות בתקופת שירותו, כהונתו.
 11. בלי המורשת אי אפשר לרשת את הארץ לקדמה בעתיד. מכפיל את הכוח שלנו בהמשך הדרך.
- אנו מקווים שתקחו את העבודה ברצינות, ותבינו את העומק שבעבודה, תתחברו לעבודה ותקחו אותה למימד שלכם.
- זו עבודה לא קלה, ואנו ניהיה כאן בשבילכן לבנות אותה יחד, ונכוון אתכן כמה שאפשר.
- תוכלו ליצור איתנו קשר גם באימל האזרחי, וגם בטלפון באסמסים או כל מה שנוח, יהיו לנו מפגשים נוספים שיצינו התקדמות שלכן בעבודה.
- אנשים שאתן יכולות לבצע איתם ראיון ויעזרו לכן, הבן של מוסיק אמיר גדרון, חבר טוב מעברו- אליעזר הררי, מוטי מיכאל שעבד איתו כשהיה מבקר משרד הביטחון ויצחק לבנת. ניתן לכן את הפלאפונים שלהם שתוכלו ליצור איתם קשר.
- בהצלחה."

סיכום ראיון:

הראיון עזר לנו להבין את הרעיון המרכזי של עבודה המורשת והנושא שנבחר עבורנו למחזור השלמה מבצעית 035. הנושא בראשיתו נראה כנושא בעל מקורות ידע מוגבלים, אבל נוכחנו לדעת כי מקורות הידע לא מוגבלים כלל והמון אנשים היו באינטרקציה עם משה גדרון לאורך כל פעולותיו ושירותו הצבאי ואף ברמה האישית, המשפחתית.

מפגש ההתנעה העצים בנו את המוטיבציה וההתלהבות לביצוע העבודה, כמו כן יצר לנו את הסדר לתחילת העבודה – במבנה העבודה ודגשים חשובים עבורנו בבניית העבודה.

ראיון - אל"מ (מיל') מיכאלי מרדכי:

- שמור -

מיקום הראיון: משרד הביטחון.

משתתפי הראיון: אל"מ (מיל') מיכאלי מרדכי, צוערת ליבי דודאדה, צוערת יובל יקר, צוערת נטע אייל.

מטרת הראיון: קבלת מידע לפרק החמישי של העבודה, התפקיד של משה במשרד הביטחון.

מהלך הראיון:

רקע על מיכאלי מרדכי :

מיכאלי מרדכי, אל"מ במיל' בחיל הים.

עבר קורס חובלים, היה מפקד סטיל ושירת במטה חיל הים.

לאחר השחרור מצה"ל- עבד במשרד הביטחון.

שימש כעוזר מבקר מערכת הביטחון כעשר שנים כאשר משה גדרון היה המבקר.

כיום, ראש היחידה לביקורת במשרד הביטחון.

ש': "מה תפקידו של משרד הביטחון?"

ת': "יחידת מבקר מערכת הביטחון היא הגוף שמבקר את צה"ל, מערכת הביטחון, יחידות סמך ותעשיות ביטחוניות של רכש או פיתוח. הממשק של המבקר עם הצבא הוא בביקורות בצ"הל, ביקורות במערכות תקשוב וסייבר, פרויקטים שונים וקליטתם בצבא"

ש': "מי ממנה את מבקר מערכת הביטחון?"

ת': "מבקר המערכת מתמנה בהמלצת שר הביטחון ע"י ראש הממשלה. המבקר כפוף לשר הביטחון. הרמטכ"ל ומשרד הביטחון מבוקרים על ידו"

ש': "איך מוסיק הגיע למשרד הביטחון?"

ת': "מוסיק הגיע לשרת כמבקר בינואר 1988, מונה ע"י ראש הממשלה ושר הביטחון דאז יצחק רבין. שניהם היו חברים טובים עוד מהפלמ"ח. במקביל, היה האלוף ישראל טל, גם חבר טוב של משה, יועץ שר הביטחון לענייני תעשיות ואחראי על פיתוח המרכבה.

מוסיק היה חבר בפורום מטכ"ל ובהנהלת המשרד, היה איש צוות, נוכח בכל הדיונים שנערכו אצל שר הביטחון או רה"מ שהיו בתחום הביטחון, היה מעורב כמעט בכל פעילות ביטחונית באותה תקופה."

ש': "מה היה הקרע המדיני באותה התקופה?"

- שמור -

ת': בשנת 1988 כאשר נכנס לתפקיד הייתה סוף האינתיפאדה הראשונה, בשנת 1955 היה רצח רבין, בשנת 2002 לקראת סיום התפקיד הייתה האינתיפאדה השנייה.

ש': "כיצד אתה יכול לאפיין את מוסיק?"

ת': "מקשיב, רגוע, סבלני, בעל הפנמה, דקדקן במילה הכתובה- כאשר מפיצים דו"ח ביקורת לכל מילה יש משמעות חשובה, הקפיד במילים הכתובות ושעובדות מסוימות של ממצאים יהיו מבוססות ולא עובדות שהן שמועות. העדיף לפעמים לדחות תוצאות דו"ח ביקורת ולשלוח את המבקרים לבחינה נוספת שיחזרו עם ממצא והוכחה ודאית שייכתבו בדו"ח. מוסיק היה רגיש מבחינת יחסי אנוש, התייחס בכבוד גם לאזרחים וגם לחיילים. כל אדם שבא להתייעץ איתו, והגיעו הרבה (קצינים בכירים, אזרחים בתפקידים בכירים שמרד הביטחון), לכולם היווה אוזן קשבת ועזר כמיטב יכולתו. מוסיק היה מנתח כל מצב בשקט, מדבר בשקט, מדבר לעניין, 'מים שקטים חודרים עמוק'. היה אדם רציני מאוד ודיסקרטי מאוד, גם מתוקף תפקידו וגם בגלל אישיותו. מעולם לא ניסה להשתמש בתפקידו למטרות קידום אישיות או כדי לזכות בהטבה או בזכויות. כשהשתחרר אמר 'אני רוצה לקבל רק מה שמגיע לי ולא מעבר'. מוסיק גם נתן אמון בהתנהלות הכספית, מעולם לא הסתכל או הוטרד מתלוש המשכורת שלו. היה בעל נאמנות מוחלטת, בא לשרת את המולדת."

ש': "אילו חידושים הביא למשרד הביטחון?"

ת': "מוסיק ייצב את נושא הביקורת במערכת בצורה יותר מבוססת, עדכן נהלים וכתב אותם מחדש, דאג להשתלבות עם הממשק האזרחי של הביקורת. בתקופתו נחקק חוק הביקורת הפנימית בשנת 1922 שמחייב מבקר פנימי שמרדי הממשלה ובמוסדות הרשמיים. בתקופתו, הייתה הערכה רבה לביקורת. הוא הקפיד שהביקורת תעסוק בתהליכים ולא בגופו של אדם ולכן כל ביקורת שלו התקבלה באהבה, ווידא שתהליכים ופעולות נעשות כחוק ובהתאם לנהלים ולפקודות של הצבא או של משרד הביטחון. הביקורת הייתה בהיקף כזה גדול כך שיכלה לבקר בכל התחומים."

ש': "מהי המורשת שהשאיר אחריו משה גדרון במשרד הביטחון?"

ת': "שדרוג של קביעת בכירות המבקרים, כלומר קבע שלא יהיה מבקר שדרגתו נמוכה מסגן אלוף או אזרח עובד בטחון שדרגתו נמוכה מראש מערכה (מקביל לסא"ל). הטענה הבסיסית שלו הייתה שמבקר לא יכול להיות זוטור מדיני מבוקריו יפנו אותו לגורמים בדרג נמוך והוא צריך להיפגש עם הגורמים המנהלים והמפקדים של הגורמים

- שמור -

המבוקרים."

מוסיק הקפיד שהנהלים יהיו כתובים ומופצים בתיק נהלים מסודר ומעודכן ומתאים להלך הרוח של חוק הביקורת הפנימית. בנוסף בתקופתו היו שנים שבהם היו מעל חמישים ביקורות בשנה שביצע מוסיק."

"בכל תקופתו כמבקר, כל פעם שהובא לידו מידע על בנו הנופל הוא הלך ובדק אותו עד הסוף, הלך עד לרמת הגולן ועד לדרום כדי לשמוע כל פרט קטן על בנו, היה כל כך צמא לדעת מה היה שם. מוסיק הרגיש גאווה גדולה בשני בניו. הצד המשפחתי האבהי היה בולט מאוד ורגיש מאוד וכולם ידעו זאת לכן כשנודע להם מידע על בנו הנופל ישר היו מודיעים לו והוא היה יושב עם אותו בן אדם יחד לדלות כל פרט אפשרי."

"בתקופתו של מוסיק במשרד הביטחון נרצח ראש הממשלה יצחק רבין, אירוע קשה למוסיק שהיה אחד מחבריו הטובים, הוא איבד חבר."

"מוסיק סיים את תפקידו כמבקר בשנת 2003 ופרש מהחיים הציבוריים כך התפנה לעסוק יותר בבית ובמשפחה. נפטר כמה שנים אחר כך בשנת 2009."

ש': " איך היו היחסים בינך לבין משה גדרון?"

ת': "יצא לי לעבוד עם אדם מדהים, בעל אישיות מיוחדת, ידע נרחב וניסיון חיים. מסתכל קדימה בכמה צעדים על מצבים, מנתח אותם ומבין אותם מהר. נעים הליכות, כמעט מעולם לא הרים קולו, עשה הכל ברוגע בשלווה ובנועם, כיבד כל מי שדיבר בדיון ובשיחות מסדרון, לא העליב ולא פגע באף אחד. תכונה נוספת חשובה שהייתה לו היא לדעת להקשיב לנאמר ולא לזלזל באף דבר. לא מעט קיבל את דעתי ושינה תהליך כזה או אחר בעקבותיה. הייתה בינינו היררכיה של עוזר-מנהל, לא היה מצב של מנהל וכפוף אלא רמה של ידידות וחברות עמוקה למרות פער הגילים הגדול שהיה. היה לי כיף לעבוד איתו ועובדה שהייתי עוזרו מעל עשר לשנים, היה לי נוח איתו תמיד."

ש': " מה אתה יכול לספר לנו על אשתו תמר?"

ת': "תמר היא הגיבורה האמיתית בסיפור, התייתמה מהוריה בגיל הנעורים. היא גדלה במשפחתו של שרת ונחשבה ל"בת האצולה" של אותה תקופה. כשהייתי צריך להגיע מוקדם בבוקר למוסיק כדי לצאת לביקורת, אי אפשר היה להיכנס לבית בלי קפה עוגייה או סנדוויץ' מתמר, מלווה בחביבות והתייחסות. תמר

הייתה אישה חזקה, הצליחה להקים ולהחזיק משפחה למרות האסון הכבד שנפל עליה והמשיכה להתנהג באצילות לאורך כל הדרך. נהגה לאחר ולערוך אירועי זיכרון רבים לאילן בנה הנופל.

תמר הייתה דעתנית אך באופן מחושב, שקול, מבוסס, הביעה את דעתה על הצד החיובי של הדעות. הייתה אשת ספר, ידעה את התנ"ך כולו בעל פה, הכירה ספרות והייתה אשת שיחה לבבית ביותר. מערכת היחסים בינה לבין מוסיק הייתה מיוחדת, זוג שמכבד אחד את השני, מוסיק העריץ את תמר במלוא מובן המילה וכך גם תמר את מוסיק. לא ראיתי אותם מתווכחים או מרימים את הקול, השיחה תמיד הייתה נעימה ביניהם. גם כלפי פנים יחס כלפי חוץ היו זוג יונים. אהבו מאוד את הנכדים ואת כל הילדים במשפחה המורחבת. לתמר ולמוסיק היה חוג

- שמור -

חברים גדול מאוד ובית פתוח בעיקר לחברים של אילן, כל שנה הייתה אזכרה וחברים של אילן מהצבא ומבית הספר היו באים לביתם לאחר האזכרה ומדברים על אילן ועל התקופה של פעם."

ראיון – האלוף (מיל') שלמה ענבר :

מיקום הראיון : מרמ"ק .

משתתפי הראיון : אלוף (מיל') שלמה ענבר, צוערת ליבי דודזאדה, צוערת נטע אייל.

מטרת הראיון : השלמת מידע חסר על משה גדרון כמפקד בה"ד 7 ועל תקופתו מהגיוס ועד לפלמ"ח.

מהלך הראיון :

ש': " ספר לנו על התקופה של משה גדרון כמפקד בה"ד 7 "

ת': " התקופה בה משה גדרון כיהן כמפקד בה"ד 7 קיבלה מספר מימדים נוספים בתחום עיבוי העיסוק במקצועיות. אחת הבעיות המרכזיות הייתה הטיפול בבני אדם שהיו תוצר של העליות הגדולות באותה תקופה, והעמידה בהכשרת האנשים שחלק גדול מהם לא ידעו עברית ומשפחותיהם היו במצוקה כלכלית וחברתית של קליטת העלייה.

בתקופתו התפתחה תורת הקשר המודרנית של אז שנבנתה מאיחוי של שני מקורות, הידע שהביאה הקצונה ובעלי דרגות אחרות ששירתו כקצינים וסמלים בצבא הבריטי במהלך מלחמת העולם השנייה. הידע וכוח עשיית הדברים שהגיעו מפעולות החיילים דאז בהגנה ובפלמ"ח.

תקופתו של מוסיק הצטיינה מיחד, בכך שהצליחה להעניק ידע מספק לחיילים על סמך הניסיון הנוכחי של החיל, ומאידך בכך שהצליחה לקחת את הידע הבסיסי, ולפתח בעזרתו תורות קשר ושיטות, שבהמשך היוו בסיס למערכות המתקדמות שקמו.

שלושה תחומים בהם התרחבה העשייה היו התפתחות קשר הרדיו שכלל תרגילים שהתנהלו בהנחייה ובבקרה של משה גדרון, התפתחות הקשר הקווי שהורחב והוטמע ביחידות, התפתחות תחום הביטחון והצופן.

בתקופתו של משה גדרון הוכנסו מערכות יותר מודרניות וחדישות והוא הקפיד על קליטתן והנחלתן לטובת הבסיס מבחינת השגת אמצעים והשתלבות הבסיס והידע שלו בצה"ל.

היכרותו עם הקצונה הבכירה בצה"ל ועם גופי המטכ"ל תרמה להשתלבות הבסיס והידע שלו בצה"ל. בנוסף, היו לו קשרים טובים עם אנשי השריון שהשפיע באופן לא פורמאלי על התפתחות הבסיס וכן, עם המטכ"ל וחיל הקשר.

למוסיק הייתה תכונה – השיג את מטרותיו – עשה זאת בנחת, בהקשבה, ובהצנע לכת. דרכו ככזה, וכדמות מפקד הבסיס, שדרכו עברה מיטב הקצונה של החיל, אותו שירתו מיטב האנשים כמפקדים ומדריכים, השפיעה ללא שום ספק על הצורה ודרך ההתנהגות לא רק בבסיס אלא מחוצה לו, בתפקידים שהחיילים והקצונה עברו לשרת בהם.

שלמה ענבר היה סגנו רוב תקופתו כמפקד בה"ד 7, היה סגנו ל-4 שנים כקשר"ר יכול להעיד שמוסיק היה בכל מקום והכיר כמעט כל אחד, וכך אפשר לאנשים לעבוד ונתן חופש עבודה לחלוטין לראויים לכך. הוא איבחן והכיר אותם כך שידע להמליץ על האיכויות, הכישורים והקידומים של כל אחד. בנוסף, היו למוסיק הרבה חברים בחיל, אבל הוא ידע להבדיל בין חברות אישית לבין התאמה לתפקיד. לכן, גם בבסיס וגם לאחר מכן בחר לתפקיד אנשים שעשו את המטלות בצורה הטובה ביותר ולא כאלה שיכולים להיתלות עליו.

קווי אופיו הברורים של מוסיק והחברות שלו השפיעו על הסובבים אותו והתאימו לדעה המקובלת - שהיה מאבות משפחת חיל הקשר.

השינוי שהכניס לבהד 7 היה בכך שהמשמעת שהייתה התפתחה כמשמעת פנימית.

בזמנו התפתח רוח "המברק עבור, יעבור". אין דבר שדרש לעשות ולא ייעשה.

ניתן לראות זאת גם בהכנת סגל בה"ד 7 למילואים, ששימשו בסיס ליחידה האוגדתית הראשונה שיצאה ב'56 למלחמה. וגם לאחר מכן, בעובדה שמקצועיות, הקפדה על פרטים וביטחון ביכולותיו האישיות – תכונות בולטות של מוסיק, הם מעל הכל.

באותו הזמן בבה"ד 7 ובחיל הקשר השאיפה של כל הדרגים הייתה של עשיית דברים במקצועיות רבה, בביטחון רב ובצניעות.

הרוח של מוסיק הייתה רוח המפקד, רוח של אחריות אישית, עבודה בצוות והשגת המטרה בכל מאמץ."

ש': "מה אתה יכול להוסיף לנו לפרק הראשון מגיוסו של משה גדרון לפלמ"ח?"

ת': התקופה מאופיינת בהתנדבות במסגרת הנוער על מנת לסכל סכנות במסגרת היישוב.

שנת 1942, בהגיעו לגיל 17 משה גדרון מתגייס לפלמ"ח, עבר הכשרה בקיבוץ שפיים כאלחוטן מורס, הקורס הראשון שהועבר בחיל, הוא שימש כאלחוטן בנגב, בשירות מוביל המים ואבטחת התחבורה. הכשרתו של משה גדרון כאלחוטן מורס היוותה תוספת מקצועית לתפקידו כלוחם, כמוהו גם שאר הלוחמים שעברו הכשרות כאלחוטנים, שנתנה את הפוטנציאל לשבצם לשירות בכל מקום ובכל תפקיד בייחוד בתפקידים בחו"ל שדרשו מקצועיות בקשר.

קורס אלחוטני המורס שעבר גדרון, והיותו לגדעוני בעקבות כך, שימש את הזרע שהצמיח את העץ של כל תפקידיו של משה עד לקשר"ר ולראש אכ"א ולעוד תפקידים רבים שביצע בדרך. ניתן לראות כיצד החלטה לא אסטרטגית בשביל משה, קורס האלחוטנים, הפכה בשבילו להחלטה גורלית. עצם העובדה שמשה נשלח בגיל צעיר לקורס קשר מראה שהפלמ"ח הורכב מקבוצה של אנשים איכותיים ובעלי מניע בטחוני לשירות. האנשים שנשלחו לקורס קשר באותה תקופה היו מהעלית של כח האדם של הפלמ"ח וההגנה, המפקדים הבכירים ידעו להבחין באותם האנשים לפי איך שהם הוכיחו את עצמם, ומשה גדרון אכן היה מאותה קבוצת איכות גבוהה בהתנהגותו, בהכשרתו ובציפיות בהם עמד. מאפיין נוסף של אותם אנשים הוא ההקרבה שעשו למען השירות שהייתה מעל ומעבר לנוחיות והתועלת העצמית.

במסגרת שירותו של גדרון כמזכיר במטה הפלמ"ח הוא הכיר את אשתו לעתיד, תמר הוז, שהייתה אלחוטנית גם, תמר עבדה בתחנת הרדיו של הסוכנות בלונדון, בנגב ובפלמ"ח. במהלך שירותו של משה בדרום הוא הגן על היישובים שקבעו את גבולות א"י והיוו את הבסיס להתפתחות כוחות המגן.

משה גדרון באישיותו לא מייצג רק את עצמו אלא את הנוער היהודי של אותה התקופה, אלו היו המפקדים, אנשי היישוב. משה הינו דמות המסמלת את רוח התקופה וההקרבה שהייתה ללא חשבון, ללא גבול וללא שאילת שאלות, מה שאמרו- עשו, אף אחד לא שאל את החיילים אם הם רוצים לצאת לקורס קציני קשר והחיילים נענו.

- שמור -

באותה תקופה המשימות היו תמיד מעל הכל והפיצוי לחסך באמצעים גדולים ורבים לשם ביצוע המשימות היה בכישרון, בהקרבה הטוטלית ובדבקות במשימה.

האלוף במיל' שלמה ענבר אומר שלמרות שבאותו הזמן בחיל לא הייתה עדיין הסיסמא "המברק עבור יעבור", הוא היה טובע אז את הסיסמא "המשימה השג תושג בהשקט, בצנעה, בהצדע לכת, בהקרבה טוטלית ובכל המרץ האפשרי לאדם".

החינוך לא נבע רק מהבית אלא גם מהחינוך הכולל בבתי הספר, בתנועות הנוער, בתנועות כח המגן העברי (ההגנה, הלח"י והפלמ"ח) וברוח הציונות ששררה באותה תקופה שאמרה שלמרות הכל אנחנו לא נכנעים ללחצים ופורצים קדימה להישגים בחזות שיבת ציון לא"י.

בזכות כל זה האנשים יכלו להתקיים, כי האמונה והכח הם אלה ששכנעו את הנוער לעשות דברים שבראייה של היום הם מעל ומעבר לחובתו או יכולתו של היחיד לבצע.

כל אדם, וגם משה גדרון, ראה עצמו שייך לקבוצה, ורוח הצוות בקבוצה הביאה את הרוח במפרשים של הנוער אז לעשות את מה שנעשה ומה שהיווה את הבסיס לכוח המגן העברי וההתיישבות במדינה.

ראיון עם אמיר גדרון, בנו של משה (מוסיק) גדרון:

מיקום הראיון: קניון אסף הרופא.

משתתפי הראיון: אמיר גדרון, צוערת ליבי דודזאדה, צוערת יובל יקר, צוערת נטע איל.

מטרת הראיון: קבלת מידע על משפחת גדרון במורצות השנים, על משה גדרון בתור איש משפחה ועל אשתו תמר.

מהלך הראיון:

ש': ספר לנו על אביך כאיש משפחה.

ת': אבי היה משפחתי, נוח, רגוע ומתון. לא כאיש צבא אופייני. הוא היה לוקח אותי לפגישות צבא שהיו לו, וכך הייתי רואה גם צדדים אחרים שלו, בתפקודו כאיש צבא.

ש': האם תוכל לספר לנו על תפקידו כמפקד בה"ד 7 בין השנים 1952-1953?

ת': תפקיד זה היה האהוב עליו מכלל התפקידים שביצע. הוא ראה בתפקיד ערך מוסף, היה לו חשוב לגדל את הדור החדש. הוא לא היה הרבה בבית. היינו עוברים הרבה דירות. הוא היה סגן אלוף במהלך 14 שנים. הוא קיבל הצעות לתפקידים מחוץ לחי"ק, אך שאף להיות קשר"ר ולא רצה לצאת מהחיל. הוא בחר להישאר הרבה שנים באותה הדרגה, ולא להתקדם מחוץ לחיל, רק כדי להיות קשר"ר, והדבר לא הוריד מכבודו. אני זוכר שהוא חזר ואמר "אני רוצה להיות קשר"ר-זה בעיני הכי חשוב". ואכן, בסופו של דבר באמת כיהן כקשר"ר במהלך שש שנים.

ש': ספר לנו על המינוי של אביך לראש אכ"א.

ת': לאחר פרסום ועדת אגרנט משה דיין קרא לאבי, וביקש ממנו להיות ראש אכ"א. גם בגלל שהיה אב שכול ואני מאמין שגם בגלל עוד שיקולים. אבא לא היסס ומיד נתן תשובה חיובית. זו הייתה תקופה אינטנסיבית בגלל שהיו שבויים ממלחמת יום כיפור, והוא הקדיש לזה הרבה תשומת לב. הוא ביצע תפקיד זה במשך שלוש שנים.

ש': האם תוכל לספר לנו על הקשר של הוריד?

ת': אמא ואבא הכירו במטה הפלמ"ח. אבא היה מזכיר הפלמ"ח והיא הגיעה בתור אלחוטנית ממשפחה לא פשוטה. משפחת שרת. ההורים שלה נהרגו בתאונת דרכים והיא התייתמה בגיל צעיר. היא ניהלה את ענייני הבית ופחות התערבה בענייני הצבא של אבא. הוא היה מגיע בשעות מאוחרות ואני חושב שהיה לה קשה עם זה. הוא היה בשבתות בד"כ בבית. האסון של משפחתה תמיד היה ברקע- הוא היה משמעותי למרות שלא דיברו על זה הרבה. היו לנו חיים מאושרים עד מלחמת יום הכיפורים בה אחי נהרג.

ש': איך הייתה התקופה לאחר מלחמת יום הכיפורים?

ת': רעידת אדמה. בעיקר מבחינת ההורים. שניהם מאוד השתנו. את אבי זה הציל, העובדה שהוא חזר לצבא. אמא שלי נהייתה אובססיבית, הוציאה ספרים, עשתה אזכרות גדולות. זה הפך להיות מרכז חייה. אבי השקיע

את כל המרץ בצבא.

ש': תוכל לספר לנו על אחיך?

ת': אני הייתי טייס מסוקים בחיל אוויר, וטסתי בכל החזיתות. את אילן לא ראיתי במהלך המלחמה. רק אחרי המלחמה גיליתי מה הוא עבר. הוא היה בדרום, בסיני. נפצע וקיבל עיטור. הורידו אותו ואת המחלקה שלו כדי לסייע באזור המעוזים. הרבה נהרגו שמה, ולבסוף נסוגו. הייתי בצפון כשהודיעו לי שאילן נהרג. העירו אותי בלילה, קיבלתי שיחה מסגן הרמטכ"ל, וישר הבנתי שקרה משהו. אמרו לי לחזור הביתה.

ש': ספר לנו על התקופה במערכת הביטחון.

ת': אבא היה אחראי על ביקורת גם בצבא אך בעיקר במערכת הביטחון. רבין הביא אותו לתפקיד זה. היה לו מעמד חזק במשרד הביטחון, הוא היה מקורב לרמטכ"ל ולרבין. הוא סייע ועזר לאלופים צעירים יותר. היו לו שני סגנים, תת אלוף וסגן אזורי. הוא נהנה בתפקיד זה. ביצע אותו במהלך 12 שנים. לפני שהוא סיים את התפקיד הוא הזמין אותי לסיכום תנאי הפרישה. ישבו שמה ראש אגף הכספים ועוד מספר אנשים. הוא ביקש שלא יתנו לו שום דבר שלא מגיע לו. הייתי המום, חשבתי שהוא יברר מה מגיע לו, ובמקום זה הוא רק ביקש את הבקשה הזו ושלח אותם לענייניהם.

ש': ספר לנו סיפור שאתה זוכר מאביך.

ת': כשהיה ראש אכ"א גרתי בתל נוף. יום אחד הוא ראה שיש לי תנור נפט. הוא הופתע שהצבא משלם על תנור כזה, ויום למחרת קיבלתי הודעה מהצבא שהוא יפסיק לממן את תנורי הנפט. כולם שנאו אותי על כך שלא חילקו להם יותר נפט בגלל אבא שלי. אני זוכר שבתקופה שאבי היה ראש אכ"א היה קצין שהשתחרר ומהר מאוד גילו לו סרטן. אבא גייס אותו חזרה כדי שיקבל את הטיפולים בתוך הצבא. סיפור נוסף שאני זוכר הוא שהיה לאבא נהג כשהיה ראש אכ"א, ויום אחד הוא נעלם. כשאבי שאל איפה הוא, נאמר לו שהוא נסע להסיע את אשתו של ראש אכ"א הקודם. אבא נסע אליה ואמר לה שאין נהגים למטרות פרטיות.

ש': ספר לנו על תפקידו כקשר"ר.

ת': התלוויתי אליו לסיורים בעיקר כשהיה קשר"ר. היה לי מעניין לראות אותו נפגש עם הקצינים. הייתי אז בן 21-22. בזמנו קשר"ר היה כמו סגן רמטכ"ל. הוא לא היה יוצא לשטח בלי קשר"ר, בגלל שהקשר אז לא היה מובן מאליו. לא היו טלפונים ולא היו דרכים לתקשר.

ש': ספר לנו על אימך.

ת': אמא הייתה אישה מיוחדת. חזקה באישיותה. אינטלקטואלית. גדלה למשפחה מיוחדת. אביה, דב הוז, היה מראשי היישוב. היא ואחותה חיו באנגליה שנתיים. אביה היה חבר אישי של צ'רצ'יל, והיא הייתה מספרת לנו חידה על צ'רצ'יל. משפחתה הייתה תרבותית, מכירה ספרות, מוזיקה, שירה. החיים בצל האסון הורגשו.

- שמור -

משפחתה הייתה מלוכדת- שני הורים, אחותה ודודה נהרגו לפתע. גדלה בבית משפחת גולון, מגיל 14-17 עד שהלכה לפלמ"ח. עשתה קורס קשר והייתה שנה בלונדון- נשלחה להיות קשרית של עלייה ב'. הייתה תחנה של המוסד שריכוזה עלייה של יהודים מאירופה לארץ, והיא הייתה אחראית על הקשר עם האוניות. היא למדה ספרות ומקרא, הייתה מורה בגימנסיה הרצליה. ידעה את כל התנ"ך בעל פה. אהבה את זה. היה לה ידע רב. הייתה תקופה שאבא היה קונסול כללי, לפני שהיה מבקר. אמא הייתה פעילה בהסברה, הרצתה על קשר עם הקהילה היהודית בארה"ב.

משה דיין היה עם האסירים בכלא עכו. דב הוז היו מהאישים שרצו לשחרר את האסירים. הוא נהרג בתאונת דרכים בדרך חזרה מהפגישה עם האסירים. משה דיין כתב מהכלא שהוא תמיד יעזור לה. אחרי יום הכיפורים היא כעסה עליו ואמרה לו על המכתב ששלח לה. הוא טען שלא קיבל את המכתב. תמר האשימה את משה דיין בכישלון של יום כיפור. אבא היה יותר נוח ולא האשים. הוא האשים את אלי זעירא, ביהירותו שטען שלא תהיה מלחמה. פה היה לו ויכוח עם טליק, שלא חשב כמוהו.

ש': ספר לנו על תפקידיו האזרחיים של אביך, ועל היחס שלו כלפי כל תפקיד.

ת': הוא היה מנכ"ל משרד התקשורת. לא נהנה מזה. היו הרבה בעיות עם העובדים והוא לא היה בנוי לזה. המערכת הבירוקרטית הייתה לו קשה. מאיר עמית, שר התקשורת, הביא אותו לשמה. היה בתפקיד שנתיים שלוש להערכתי. הוא ניהל את מפעל טלרד. נהנה בתפקיד, תפקיד של עשייה. פעל והתפתח בתחומו. המפעל היה מפעל לייצור מרכזיות. היו שתי מרכזיות- תדירן וטלרד. כל אחת תפסה חצי מהשוק. כל חברה עם אלף עובדים! כמעט 3000 עובדים בסה"כ.

ש': איך הפרישה של אביך מצה"ל השפיעה עליו?

ת': הוא היה קשור מאוד למערכת ולכן היה בעבורו בלתי נסבל לצאת ממנה. הדבר השפיע על אופיו מאוד. כשהוא גילה שיש אצלו מידע צה"לי הוא נסע לארכיון להפקיד אותו. הוא היה מאוד נאמן למערכת. הוא היה אומר לנו לפעמים אל תגידו "מכונית שלנו" תגידו "מכונית של הצבא". אבל אני יכול להגיד שלמרות הקושי כשעזב את הצבא הרגיש שיש לו עוד הרבה לעשות באזרחות, וכך היה.

